

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 28.3.2001
KOM(2001) 171 endelig

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN

**TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

Fællesskabsforanstaltninger med indvirkning på turismen (1997/99)

**RAPPORT FRA KOMMISSIONEN
TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

Fællesskabsforanstaltninger med indvirkning på turismen (1997/99)

INDHOLDSFORTEGNELSE

indledning	4
1. udvikling af solide rammer for turismeaktiviteter i den europæiske union.....	6
1.1. Beskæftigelse	6
1.1.1. Konferencen i Luxembourg om beskæftigelse og turisme og arbejdsgruppen på højt plan	6
1.1.2. Kommissionens meddelelse om turisme og beskæftigelse og Rådets konklusioner ...	7
1.2. Statistikker	8
1.2.1. Gennemførelse af Rådets direktiv 95/57/EF om indsamling af statistiske oplysninger vedrørende turisme	8
1.2.2. Gennemførelse af Rådets forordning nr. 58/97 om statistik over erhvervsstrukturer ..	8
1.2.3. Opstilling af satellitregnskaber vedrørende turisme.....	9
1.2.4. Gennemførelse af Med-Tour-programmet	9
1.3. Kvalitetsstyring	9
2. styrkelse af konkurrenceevnen.....	10
2.1. Erhvervspolitik.....	10
2.1.1. Det tredje flerårige program for små og mellemstore virksomheder	10
2.1.2. Støtteinstrumenter for erhvervslivet.....	11
2.1.3. Det britiske formandskabs konference om turisme og SMV'er	11
2.1.4. Forenkling af erhvervsklimaet	12
2.1.5. Direktiv om forsinket betaling	12
3. udnyttelse af fordelene ved europæisk integration i en global sammenhæng	13
3.1. Det indre marked.....	13
3.1.1. Konkurrence.....	13
3.1.2. Ikke-forskelsbehandling, arbejdskraftens frie bevægelighed, etableringsret og fri udveksling af tjenesteydelser	13
3.2. Euroen.....	14
3.2.1. Arbejdsgruppe og konference om euroen og turisme.....	15

3.2.2.	Vejledning for turismevirksomheder.....	15
3.2.3.	Eurologoet.....	15
3.3.	Skatte- og afgiftspolitik	15
3.3.1.	Moms	15
3.3.2.	Beskatning af flybrændstof.....	16
3.4.	International handel med turisttjenester	17
4.	udvikling af europæisk turisme	17
4.1.	Strukturfondene	17
4.2.	Transport.....	19
4.3.	Natur- og kulturarv.....	21
4.4.	Uddannelse.....	22
4.5.	Kvalifikationer og beskæftigelsesegnethed	23
4.6.	Arbejdsmarkedsdialog i turisterhvervet: HoReCa-sektoren.....	23
4.7.	Udvidelse og globalisering	23
4.7.1.	Udvidelse	23
4.7.2.	Fremme af turismeudvikling i tredjelande.....	24
5.	modernisering af europæisk turisme	25
5.1.	Informations- og kommunikationsteknologi (IKT) og forskning	25
5.1.1.	Det fjerde rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling	25
	EnjoyEurope (Pmetour-initiativet)	26
5.1.2.	Det femte rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling : en specifik aktionslinje vedrørende turisme	26
5.2.	Energi.....	27
6.	fremme af ansvarlig turisme i eu og resten af verden.....	28
6.1.	Turisters rettigheder og pligter.....	28
6.2.	Bæredygtig turisme og miljø.....	30
6.2.1.	Miljøstyring og miljørevision (EMAS) samt miljømærkning	30
6.2.2.	Finansiering og målrettede aktiviteter	31
6.2.3.	Beskyttede områder.....	32
6.3.	Bekæmpelse af børnesexturisme.....	32

INDLEDNING

Denne rapport indeholder en oversigt over de af Fællesskabets foranstaltninger med indvirkning på turismen, der er iværksat i 1997-1999. Rapporten forelægges i henhold til artikel 5 i Rådets afgørelse 92/421/EØF af 13. juli 1992 om en EF-handlingsplan for turisme¹. Den skal ses i forlængelse af de foregående tre rapporter af denne type, som henholdsvis refererede til perioden indtil 1993², indtil 1994³, og indtil 1995/96⁴.

Den Europæiske Union har i rapporteringsperioden bevaret sin førerposition inden for turisme på verdensplan som den vigtigste kilde til og mål for internationale turiststrømme. Spanien, Frankrig og Italien var de mest besøgte lande for en ud af fire turister på verdensplan. En betydelig nedgang i antallet af besøgende fra lande uden for EU bevirkede, at der i 1998 for første gang var underskud på den post på betalingsbalancen, der vedrører rejser. Ud over den vigtige rolle, som de små og mellemstore virksomheder (SMV'er) spiller, vidner de store fusioner inden for de europæiske leverandører af turistserviceydelser om denne sektors økonomiske betydning.

Selv om der ikke er tale om et juridisk grundlag for en særlig EU-turismepolitik, refereres der i artikel 3, stk. 1, litra u), i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab til "indførelse af foranstaltninger på områderne energi, civilbeskyttelse og turisme" som en del af Fællesskabets aktiviteter, der skal gennemføres til støtte for Fællesskabets generelle målsætninger.

Disse foranstaltninger skal navnlig afspejle turismens betydning for velstanden for så vidt angår vækst og beskæftigelse, hvortil turistsektoren bidrager med ca. 6 %. Foranstaltningerne skal tage hensyn til sektorens særlige struktur, som er domineret af SMV'er. Næsten 95 % af de europæiske turismevirksomheder er mikrovirksomheder⁵. SMV'er inden for turisme tegner sig for 6,5 % af SMV'ers samlede omsætning i Europa, og de yder et betydeligt bidrag til mange medlemsstaters BNP. Mange SMV'er inden for turisme er dynamiske, når det gælder jobskabelse, og nøglen til yderligere vækst skal findes i en opretholdelse af konkurrenceevnen.

Som det også er tilfældet for de foregående perioder, er de fleste af de aktiviteter, der er beskrevet i denne rapport, blevet gennemført inden for en bred vifte af fællesskabspolitikker og -programmer, der, selv om de ikke er specifikt rettet mod turisme, ikke desto mindre har en stor indflydelse på udviklingen inden for turisterhvervet, på turisternes interesser og på udnyttelsen og bevarelsen af de værdier, som turisme bruger.

Derfor er en af hovedopgaverne god intern koordination i Europa-Kommissionen, således at det sikres, at der bliver taget fuldt hensyn til turismens interesser ved udarbejdelsen af lovgivning og gennemførelsen af programmer og politikker, der ikke i sig selv er udtænkt med turisme for øje. I praksis rummer mange programmer og politikker en turismedimension eller tager højde for deres store indvirkning på turismerelaterede aktiviteter. Disse

¹ EFT L 231 af 13.8.1992, s.26.

² KOM(1994) 74 endelig udg. af 6.4.1994.

³ KOM(1996) 29 endelig udg. af 5.2.1996.

⁴ KOM(1997) 332 endelig udg. af 2.7.1997.

⁵ Se Kommissionens henstilling 96/280/EF af 3. april 1996 vedrørende definitionen af små og mellemstore virksomheder, EFT L 107 af 30.4.1996, s. 4.

fællesskabsordninger har stor indflydelse på turisterhvervets udvikling, på turisters interesser og på udviklingen og bevarelsen af natur- og kulturarven.

Dette arbejde er baseret på målsætninger for en forbedring af den europæiske turismes kvalitet og konkurrenceevne, da denne fremgangsmåde sikrer, at turisme bidrager mest mulig til Fællesskabets grundlæggende mål. Aktiviteterne gennemføres ikke kun i nært samarbejde med de respektive tjenestegrene inden for Kommissionen og sammen med de øvrige europæiske institutioner, men inddrager også aktivt medlemsstaternes rådgivende udvalg. I overensstemmelse med en strategi, der bygger på høring og partnerskab, opretholder Kommissionen også en tæt forbindelse til repræsentative interesseorganisationer på turismeområdet.

I løbet af den foregående rapporteringsperiode 1995-1996 lancerede Kommissionen et forslag om et flerårigt program til støtte for europæisk turisme ("Philoxenia"). Trods intensive drøftelser og heraf følgende ændringer fandt forslaget ikke den nødvendige enstemmige støtte i Ministerrådet, og blev til sidst trukket tilbage af Kommissionen i april 2000.

Der er i stedet lagt større vægt på temaet turisme og beskæftigelse, som er blevet ledemotivet for rapporteringsperioden og tiden efter (se navnlig afsnit 1.1). Siden 1999 har denne proces været præget af Kommissionens meddelelse "Forbedring af turismens beskæftigelsespotentialer" af 28. april 1999⁶, konklusionerne om turisme og beskæftigelse, der blev vedtaget af Rådet (det indre marked) den 21. juni 1999, og den efterfølgende opfølgning af disse konklusioner i samarbejde med Europa-Kommissionen og medlemsstaterne⁷. Det hidtidige arbejde blev godkendt på et særligt seminar for ministre med ansvar for turisme, som det franske rådsformandskab afholdt i Lille den 22. november 2000, og blev forelagt Rådet (det indre marked) den 30. november 2000.

Eftersom der ikke kunne skabes en ægte turismepolitik, har de foranstaltninger, der er iværksat inden for rammerne af de forskellige fællesskabspolitikker, og som har betydning for turismen, fået endnu større betydning.

Uden at gå i for mange detaljer forsøger denne rapport at give et generelt overblik. Den er bygget op omkring de hovedtemaer, der for øjeblikket sætter sit præg på turismerelaterede aktiviteter, dvs.:

- Udvikling af solide rammer for turismeaktiviteter i Den Europæiske Union
- Styrkelse af konkurrenceevnen
- Udnyttelse af fordelene ved europæisk integration i en global sammenhæng
- Udvikling af europæisk turisme
- Modernisering af europæisk turisme
- Fremme af ansvarlig turisme i Europa og resten af verden

⁶ KOM(1999) 205 endelig udg. – EFT C 178 af 23.6.99, s. 3.

⁷ Se: Rapport om opfølgning af Rådets konklusioner om turisme og beskæftigelse, KOM(2000) 696 endelig af 7.11.2000.

1. UDVIKLING AF SOLIDE RAMMER FOR TURISMEAKTIVITETER I DEN EUROPÆISKE UNION

1.1. Beskæftigelse

Amsterdam-traktaten fra 1997 indførte et **afsnit om beskæftigelse**, hvori et højt beskæftigelsesniveau angives som en målsætning. Desuden fremhæves nødvendigheden af medlemsstaternes koordinerede fællesaktioner samt aktioner på europæisk plan.

Det Europæiske Råds ekstraordinære møde om beskæftigelse den 20. og 21. november 1997 definerede en omfattende **strategi for beskæftigelsen**, som bygger på fire "søjler": forbedret integration på arbejdsmarkedet, udvikling af en iværksætterkultur, fremme af virksomhedernes og de ansattes tilpasningsevne samt styrkelse af ligestillingspolitikken på arbejdsmarkedet.

1.1.1. *Konferencen i Luxembourg om beskæftigelse og turisme og arbejdsgruppen på højt plan*

I betragtning af turismes vigtige bidrag til opfyldelse af målsætningerne for en afbalanceret økonomisk udvikling, bæredygtig vækst og et højt beskæftigelsesniveau afholdt det luxembourgske formandskab og Europa-Kommissionen i fællesskab en **konference om beskæftigelsen og turismen: retningslinjer for indsatsen**⁸ med deltagelse af virksomheder, arbejdsmarkedets parter, offentlige myndigheder og akademikere, der skulle undersøge mulighederne for en maksimal udnyttelse af beskæftigelsespotentialet i den europæiske turistsektor. Retningslinjer, hovedsagelig vedrørende forbedring af beskæftigelsen og bedre udnyttelse af menneskelige ressourcer, samt konkrete initiativer blev stilet til Fællesskabet, medlemsstaterne og alle aktivitetsområder inden for turisme. **Rådet (turisme)**⁹ opfordrede **den 26. november 1997** Kommissionen til i samarbejde med medlemsstaterne at arbejde videre med resultaterne af konferencen om beskæftigelse og turisme og til inden udgangen af 1998 at meddele Rådet, hvilke fremskridt der er sket på dette område.

Som en opfølgning nedsatte Kommissionen en **Gruppe på Højt Plan vedrørende Turisme og Beskæftigelse** sammensat af anerkendte eksperter fra alle områder af turisme og med mandat til at undersøge, hvordan turisme i endnu højere grad kan bidrage til vækst og stabilitet i beskæftigelsen i Europa. En tilbundsgående undersøgelse og debatten om retningslinjer for indsatsen blandt virksomheder og offentlige myndigheder på forskellige niveauer resulterede i en lang række anbefalinger¹⁰ med fokus på:

1. aktivering af turisterhvervet, således at det kan imødekomme turisternes behov
2. forbedring af rammebetingelserne, hvilket vil få turisterhvervet til at fungere bedre

⁸ Formandskabet for Rådet for Den Europæiske Union, Europa-Kommissionen: "Beskæftigelse og turisme: retningslinjer for indsatsen", Luxembourg den 4.-5. november 1997, endelig rapport, GD XXIII-1997.

se: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourism-publications/publications.htm>, og eksempler på initiativer til fordel for beskæftigelsen i turisme, som er støttet af Det Europæiske Fællesskab, GD XXIII/291/97.

⁹ Rådets konklusioner (turisme) af 26. november 1997.

¹⁰ Europæisk turisme: nye partnerskaber for job: konklusioner og henstillinger fra Gruppen på Højt Plan vedrørende Turisme og Beskæftigelse, oktober 1998.
se: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourism-publications/publications.htm>.

3. modernisering og forbedring af turismeinfrastrukturens effektivitet
4. opgradering af de menneskelige ressourcer inden for turisme
5. fremme af en bæredygtig udvikling inden for turisme
6. opnåelse af den politiske anerkendelse, europæisk turisme fortjener som førende aktør.

1.1.2. Kommissionens meddelelse om turisme og beskæftigelse og Rådets konklusioner

Som et svar på rapporten fra arbejdsgruppen på højt plan blev der i Kommissionens meddelelse "Forbedring af turismens beskæftigelsespotentialer" af 28. april 1999¹¹ sat fokus på forbindelsen mellem turisme og beskæftigelse i overensstemmelse med nødvendigheden af at integrere beskæftigelsespolitikken i de overordnede politikker på europæisk plan. Der peges på foranstaltninger og henvises til særlige aktivitetsområder, som kunne udnyttes bedre ved hjælp af de muligheder, som forskellige politikker, programmer og initiativer giver på EU-plan.

Dette fører til konklusionen, at **en effektiv strategi for europæisk turisme** skal:

- kunne foretage en bedre prioritering af mål
- være "videnbaseret" for bedre at kunne udnytte eksisterende informationer, erhverve og udvikle knowhow, udvikle nye processer, lære af bedste praksis og udvikle et online-netværk om turisme
- styrkes inden for rammerne af høringer og samarbejde (for eksempel et muligt europæisk turistråd), som kan tilskynde virksomheder, offentlige myndigheder og andre interesserede parter til at sikre en bedre sammenhæng
- gøre det lettere at få turismespørgsmål på dagsordenen på de forskellige niveauer i beslutningstagningen, navnlig i fællesskabspolitikker
- kunne opnå større omkostningseffektivitet i EU's bidrag til forbedring af turismens konkurrenceevne og bæredygtighed; kunne lette identificeringen og fjernelsen af hindringerne for turismens udvikling; fremme moderniseringen af turismerelaterede tjenesteydelser og udviklingen af en ny iværksætterkultur inden for turisme.

Den **21. juni 1999** udtrykte Rådet (det indre marked)¹² i sine konklusioner om beskæftigelse og turisme tilfredshed med henstillingerne fra arbejdsgruppen på højt plan og med Kommissionens meddelelse. Rådet lagde vægt på indsamling af viden og udbredelse af oplysninger og på effektiv høring af og samarbejde med erhvervet og arbejdsmarkedets parter. Medlemsstaterne og Kommissionen blev opfordret til at samarbejde inden for en række prioriterede områder (se boks).

¹¹ KOM(1999) 205 endelig udg. – EFT C 178 af 23.6.99, s. 3.

¹² Rådets konklusioner (det indre marked) af 21. juni 1999.
se: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourism-publications/publications.htm>.

"RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION

...

6. OPFORDRER Kommissionen og medlemsstaterne til et nært samarbejde inden for deres respektive kompetenceområder, under hensyn til nærhedsprincippet, med henblik på en bedre udnyttelse, også i forbindelse med andre fællesskabspolitikker, af turismens potentielle bidrag til vækst og beskæftigelse, idet der tages særligt hensyn til de små og mellemstore virksomheders bidrag. Ekspertene inden for turistindustrien bør derfor tages med på råd. Under hensyn til rapporten fra Arbejdsgruppen på Højt Plan og den efterfølgende meddelelse fra Kommissionen kan dette arbejde f.eks. vedrøre følgende spørgsmål:
- lettelse af udvekslingen og udbredelsen af oplysninger, navnlig gennem ny teknologi
 - forbedring af uddannelsen for at opgradere kvalifikationer inden for turistindustrien
 - forbedring af turistprodukternes kvalitet
 - fremme af miljøbeskyttelsen og den bæredygtige udvikling inden for turismen."

SMV'er, som tegner sig for over 99 % af virksomhederne inden for turisterhvervet i Europa, spiller en fremtrædende rolle i denne rapport. Der vil også være brug for fagligt kendskab til erhvervet for at kunne fortsætte arbejdet på en effektiv måde.

1.2. Statistikker

1.2.1. Gennemførelse af Rådets direktiv 95/57/EF¹³ om indsamling af statistiske oplysninger vedrørende turisme

Rådets direktiv 95/57/EF tager sigte på oprettelse af et system for harmoniserede oplysninger for EU's turisme. Indsamlingen af data er opdelt i tre hovedafdelinger:

- Kapaciteten for erhvervsmæssig indlogering af turister, herunder de territoriale statistiske enheder (NUTS I-III).
- Turiststrømmen i faciliteter for erhvervsmæssig indlogering af turister: indenlandsk og indadgående turisme.
- Turismeefterspørgsel: indenlandsk og udadgående turisme (undtagen endagsturisme).

Dataindsamlingen startede i 1997 (omfattende den første referenceperiode, 1996). Sideløbende med gennemførelsen af direktiver udarbejdede og oprettede Eurostat et nyt informationssystem for turismerelaterede statistikker ("Tour"-databasen). Dette system gør det muligt at lagre statistikker med relevans for turisme, såsom betalingsbalancestatistikker, statistikker over beskæftigelsen i hoteller og restauranter samt økonomiske statistikker. "Turisme i Europa – nøgletal" er et eksempel på dataformidling, som er blevet offentliggjort siden 1997.

1.2.2. Gennemførelse af Rådets forordning nr. 58/97 om statistik over erhvervsstrukturer

Med Rådets forordning nr. 58/97¹⁴ om statistik over erhvervsstrukturer tilvejebringes der harmoniserede oplysninger om turismevirksomheder i EU. De vigtigste variabler om disse virksomheders økonomiske aktiviteter (såsom omsætning, værditilvækst og beskæftigelse) er blevet indsamlet på et harmoniseret grundlag siden referenceåret 1995. De indsamlede data

¹³ Rådets direktiv 95/57/EF af 23. november 1995 om indsamling af statistiske oplysninger vedrørende turisme, EFT L 291 af 6.12.1995, s. 32. Se også Kommissionens beslutning 1999/35/EF af 9. december 1998 (EFT L 9 af 15.1.1999, s. 23) om fremgangsmåder i forbindelse med gennemførelse af Rådets direktiv 95/57/EF.

¹⁴ Rådets forordning (EF, EURATOM) nr. 58/97 af 20. december 1996 om statistik over erhvervsstrukturer, EFT L 14 af 17.1.1997, s. 1.

formidles via Eurostats database vedrørende statistik over erhvervsstrukturer og diverse publikationer som f.eks. Panorama of European Business.

1.2.3. *Opstilling af satellitregnskaber vedrørende turisme*

Tanken med et satellitregnskab vedrørende turisme er at foretage en grundig analyse af efterspørgslen efter alle varer og tjenesteydelser, som kan forbindes med turisme; at iagttage den operationelle grænseflade med udbuddet af sådanne varer og tjenesteydelser inden for den samme referenceøkonomi og at beskrive, hvordan dette udbud griber ind i andre økonomiske aktiviteter.

I september 1999 oprettede Eurostat, OECD og Verdensturistorganisationen en arbejdsgruppe for sekretariatssamarbejde med henblik på udvikling af den metodologiske udformning af et satellitregnskab vedrørende turisme. Målet er at skabe større sammenhæng mellem og international sammenlignelighed af turismestatistikker ¹⁵.

1.2.4. *Gennemførelse af Med-Tour-programmet*

Lige fra starten har Euro-Middelhavssamarbejdsinitiativet vist stor interesse for turisme og for behovet for informationer om turisme. Med-Tour-programmet, der er en del af Medstat-programmet, og som er baseret på Barcelona-deklarationen om Euro-Middelhavssamarbejdet ¹⁶, der blev vedtaget i november 1995, beskæftiger sig specifikt med dette emne (se boks).

For så vidt angår turismerelaterede statistikker påbegyndtes konkrete aktioner under Med-Tour-programmet i 1997. De vil fortsætte til medio 2002 og omfatter:

- Uddannelsesseminarer
- indsamling af officielle og uofficielle informationer om turisme
- vedtagelse af fællesskabsstandards for at hjælpe lande, der er ved at harmonisere deres standarder
- publikationer ¹⁷
- etablering af harmoniserede dokumentdatabaser
- forskellige pilotundersøgelser og regelmæssige undersøgelser.

1.3. **Kvalitetsstyring**

Hvis europæiske rejsemål skal være konkurrencedygtige og således sikre, at turismens jobskabelsespotentiale udnyttes, skal det ske på grundlag af kvalitet. Der er tale om en kompleks sektor, hvor mange forskellige faktorer har indflydelse på, hvordan en turist opfatter sit besøg. Derfor har integreret kvalitetsstyring så stor betydning.

I 1998 gennemførte Kommissionen tre undersøgelser af integreret kvalitetsstyring af rejsemål i kyst-, land- og byområder. I disse undersøgelser:

- identificeredes bedste praksis
- analyseredes opskrifter på succes

¹⁵ FN's statistikafdeling vedtog de metodologiske referencer for satellitregnskabet vedrørende turisme i marts 2000.

¹⁶ De deltagende lande er Tyrkiet, Cypern, Malta, Libanon, Jordan, Syrien, Egypten, Tunesien, Marokko, Den Palæstinensiske Myndighed, Algeriet, Israel, de 15 EU-lande og EFTA-landene.

¹⁷ *Tourism in the Mediterranean Countries – Key Figures* (årlig siden 1996-1997), Eurostat, Luxembourg.

- udarbejdedes anbefalinger om integreret kvalitetsstyring til destinationschefer og andre beslutningstagere og operatører.

I undersøgelserne blev det konkluderet, at følgende betingelser er væsentlige for en vellykket kvalitetsstyring:

- **partnerskab** med deltagelse af hver eneste aktør i turiskæden, herunder lokalsamfundet
- **ledelse**, hvad enten den varetages af en enkeltperson eller en offentlig eller privat organisation
- **en strategi**, der opstiller klare mål, som alle involverede parter kan tilslutte sig
- **overvågning og evaluering** med henblik på den nødvendige feedback for at sikre en cyklisk og kontinuerlig forbedringsproces.

I juli 1998 blev der afholdt en konference om integreret kvalitetsstyring inden for turisme, hvor de første resultater blev præsenteret. Undersøgelsesresultater og resuméer af konklusionerne på samtlige EU-sprog er udkommet i form af en publikation¹⁸. De temaer, som specifikt blev nævnt i konklusionerne fra Rådet (det indre marked) den 21. juni 1999 (se 1.1.2), vedrører også forbedring af kvaliteten af turistprodukter.

2. STYRKELSE AF KONKURRENCEEVNEN

2.1. Erhvervspolitik

2.1.1. *Det tredje flerårige program for små og mellemstore virksomheder*¹⁹

Det europæiske turisterhverv er en SMV-domineret sektor, hvor over 99 % af virksomhederne har færre end 250 ansatte.

Med henblik på at forbedre SMV'ers konkurrenceevne i Den Europæiske Union er der i det tredje flerårige program for SMV (1997-2000) fastsat rammer for aktioner på følgende områder: (i) de lovgivningsmæssige, skattemæssige og finansielle betingelser for virksomhederne (ii) adgang til forskning, innovation og uddannelse (iii) støtte til internationalisering gennem informations- og samarbejdstjenester - uanset SMV'ers sektor, retlige form og geografiske beliggenhed. Alle disse aktioner er også relevante for SMV'er inden for turisme.

Det var oplagt at gøre turistsektoren opmærksom på dette program. Dette skete ved hjælp af forskellige foranstaltninger såsom at informere aktørerne inden for turisme på europæisk plan

¹⁸ Europa-Kommissionen, *For byturisme af høj kvalitet – Integreret kvalitetsstyring af turistdestinationer i byer*. GD for Erhvervspolitik, Kontoret for Turisme, Bruxelles, 1999.

Europa-Kommissionen, *For landdistriktsturisme af høj kvalitet – Integreret kvalitetsstyring af turistdestinationer i landdistrikter*. GD for Erhvervspolitik, Kontoret for Turisme, Bruxelles, 1999.

Europa-Kommissionen, *For kystturisme af høj kvalitet – Integreret kvalitetsstyring af turistdestinationer i kystområder*. GD for Erhvervspolitik, Kontoret for Turisme, Bruxelles, 1999.

¹⁹ Rådets afgørelse 97/15/EF af 9. december 1996 om det tredje flerårige program for små og mellemstore virksomheder (SMV) i Den Europæiske Union (1997-2000), EFT L 6 af 10.1.1997, s. 25, http://europa.eu.int/comm/dg23/gen_policy/multiannual_program/multiannual_program.html.

om, hvilke muligheder for udvikling af SMV'er der ligger i det tredje flerårige program, samt regelmæssige høringer af erhvervet.

Et eksempel på et turistprojekt, som blev samfinansieret under det flerårige program, er *Net-Quality*, som støttede overførsel af bedste ledelsespraksis og hensigtsmæssige IT-værktøjer for således fremme anvendelsen af nye organisations- og markedsføringsteknikker hos små turismevirksomheder.

Hertil kommer, at Kommissionen i sin *hvidbog om handel* ²⁰ fremhævede de mulige gensidige fordele for handel og turisme.

2.1.2. Støtteinstrumenter for erhvervslivet

Kommissionen har lanceret nogle støtteinstrumenter for erhvervslivet, der skal opfylde SMV'ers behov for informationer, rådgivning og hjælp i fællesskabsspørgsmål samt støtte tværnationalt virksomhedssamarbejde (*Euro Info Centre*, *Kontoret for Virksomhedssamarbejde*, *BC-net*, *Europartenariat* og *Interprise*) ²¹.

Det luxembourgske formandskabs konference om beskæftigelse og turisme (se 1.1.1) efterlyste "foranstaltninger til fremme af forbindelser og partnerskaber mellem SMV'er navnlig ved hjælp af virksomhedsnet" i henhold til det tredje flerårige program for SMV. En efterfølgende evaluering af små og mellemstore turismevirksomheders faktiske brug af disse instrumenter viste, at der er brug for at informere små og mellemstore turismevirksomheder og deres interesseparter om eksisterende fællesskabsinstrumenter og deres anvendelse.

Særlige tiltag var:

- Identificering af *Euro Info Centre*, der er specielt aktive inden for turistsektoren.
- Inddragelse af europæiske interesseparter på turismeområdet i pr-kampagner for *BC-net* og.
- Indkaldelse af forslag vedrørende tilrettelæggelse af *Interprise*-virksomhedsmøder med fokus på turisme. Kommissionen samfinansierede to *Interprise*-arrangementer, der fandt sted i Spanien og Finland i september 1999.

I 1999 oprettede Kommissionen et websted vedrørende *EU Schemes in Support of Tourism – An Internet Roadmap for the Tourism Sector* ²². Dette konkrete værktøj, der især er målrettet mod interesseparter på turistområdet, giver en omfattende og struktureret vejledning om turismerelevante EU-programmer, ordninger, midler, initiativer og aktioner, idet de klassificeres efter interesseområde og indeholder direkte internetlinks til relevante hjemmesider.

2.1.3. Det britiske formandskabs konference om turisme og SMV'er

I 1998 hjalp Kommissionen det britiske formandskab med at tilrettelægge en konference, der skulle munde ud i anbefalinger til, hvordan SMV'er inden for turisme kan blive bedre integreret i den generelle erhvervspolitik, inklusive det tredje flerårige program for SMV. Der blev fokuseret på, at SMV'er har deres egne særlige behov. *Sluterkklæringen* ²³, der bygger på

²⁰ Meddelelse fra Kommissionen til Rådet Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget, KOM(1999) 6 endelig udg. af 27.1.1999, s. 17.

²¹ <http://europa.eu.int/comm/dg23/commerce/commerce-wp/commerce-wp.html>.

²² <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/policy-areas/sme.htm>.

²³ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourism-publications/publications.htm>.

Konference under det britiske formandskab "Agenda 2010 for small businesses in the World's Largest Industry - A growing contribution to European Tourism", Llandudno, Det Forenede Kongerige, 20.-22. maj 1998, konklusioner,

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourism-publications/publications.htm>.

resultaterne af fire workshopper, indeholder anbefalinger om emner som f.eks. videnbaseret udvikling, bæredygtighed, informations- og kommunikationsteknologi samt kvalitet, som Gruppen på Højt Plan vedrørende Turisme og Beskæftigelse beskæftigede sig med i sin rapport (se 1.1.1) sammen med Rådets (det indre marked) konklusioner af 21. juni 1999 (se 1.1.2).

2.1.4. *Forenkling af erhvervsklimaet*

En *Taskforce for Forenkling af Erhvervsklimaet* (Best) blev nedsat i september 1997. I maj 1998 fremlagde den en uafhængig rapport om, hvordan man kan forbedre lovgivning og fjerne unødvendige hindringer for udviklingen af europæiske virksomheder, navnlig SMV'er. Rapporten indeholder en lang række anbefalinger til foranstaltninger, som Kommissionen og medlemsstaterne skal træffe ²⁴.

På grundlag af disse anbefalinger vedtog Kommissionen en handlingsplan, som blev vedtaget af Rådet (industri) den 29. april 1999 ²⁵. Planen angiver følgende prioriterede områder: uddannelse for et iværksættersamfund, erhvervsuddannelse, adgang til finansiering, adgang til forskning og innovation, EU's programmer for forskning og teknologisk udvikling skal være mere lydhør over for de små og mellemstore virksomheders krav; SMV'er skal være bedre til at udnytte patenter, støttetjenesterne skal gøres mere synlige, bedre offentlig administration, bedre beskæftigelses- og arbejdsforhold. Adskillige aktioner, der er gennemført i perioden 1995-1999, har allerede identificeret bedste praksis på disse områder.

Arbejdet vil blive fortsat inden for rammerne af den nye Best-procedure ²⁶. Fra 2000 og fremefter vil Kommissionen og medlemsstaterne indsende rapporter om gennemførelsen af handlingsplanen. Rapporterne vil også pege på succesrige initiativer såvel som på områder, hvor der kan gøres mere for at opnå et gunstigt erhvervsklima.

2.1.5. *Direktiv om forsinket betaling* ²⁷

Forsinkede betalinger har alvorlige konsekvenser for alle europæiske virksomheder, fordi deres likviditet, rentabilitet og konkurrenceevne undermineres. Dette gælder således også for virksomheder i turistsektoren. Direktivet om forsinket betaling indeholder en pakke af foranstaltninger til bekæmpelse af betalingsforsinkelser i handelstransaktioner i EU. Direktivet skal omfatte forsinket betaling i transaktioner mellem alle former for virksomheder, herunder også virksomheder i den offentlige sektor. Det skaber de juridiske rammer, der skal få skyldnerne til at afholde sig fra denne praksis eller fra at påtvinge deres samarbejdspartnere urimeligt lange betalingsfrister. Desuden gør det procedurerne for inddrivelse af gæld hurtigere og mere effektive.

²⁴ "Rapport fra Taskforcen til Forenkling af Erhvervsklimaet BEST, Del I og II", http://europa.eu.int/comm/dg23/gen_policy/best_task_force/best_task_force.html.

²⁵ Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget "Fremme af iværksætterånden og konkurrenceevnen", KOM(1998) 550 endelig udg. af 30.9.1998 http://europa.eu.int/comm/dg23/gen_policy/response_to_best/response_to_best.html.
²⁶ SEK(2000) 1824 af 26. oktober 2000.

²⁷ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/35/EF af 29. juni 2000 om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner, EFT L 200 af 8.8.2000, s. 35.

3. UDNYTTELSE AF FORDELENE VED EUROPÆISK INTEGRATION I EN GLOBAL SAMMENHÆNG

3.1. Det indre marked

3.1.1. Konkurrence

Konkurrencepolitikken har væsentlig betydning for gennemførelsen af det indre marked, fordi den forbyder virksomhedsfusioner, der fører til skabelse eller styrkelse af en dominerende stilling, og forhindrer selskaber i at misbruge en dominerende stilling og i at indgå konkurrencebegrænsende aftaler. Den forhindrer også medlemsstaternes regeringer i at fordreje konkurrencen ved at yde statsstøtte til offentlige eller private selskaber.

Turisme er et middel til regionaludvikling, der kendetegnes ved koncentration af markedet, når konkurrencen bliver stærkere. Derfor spiller konkurrencepolitikken en mærkbar rolle i denne sektor. Når man vurderer fusionspartners fremtidige markedsstilling, er det ikke kun situationen på det relevante geografiske marked, der skal tages i betragtning. Fusionsparternes andel af udbuddet på det pågældende produktmarked skal også vurderes.

Karteller og monopoler

I perioden 1997-1999 blev der godkendt en række fusioner i turistsektoren. Fire vedrørte samarbejds- eller franchiseaftaler mellem rejsebureauer, to var franchiseaftaler i hotelsektoren, og én et joint venture i sektoren for krydstogter. I 1997 blev én klage, der vedrørte en turistinformationsdatabase i Irland, afvist.

Fusioner

I perioden 1997-1999 måtte adskillige vigtige fusioner i turistsektoren vurderes i overensstemmelse med Rådets forordning (EØF) nr. 4064/89 om kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser²⁸. Kommissionen forbød én af fusionerne, da den ville resultere i, at de tre tilbageværende, vertikalt integrerede rejsearrangører i forening fik en dominerende stilling på det pågældende nationale marked for pakkeferier i udlandet.

*Statsstøtte*²⁹

Medlemsstaterne har ydet støtte til turistsektoren gennem multisektorale regional- og SMV-støtteordninger såvel som gennem særlige turistprogrammer. Kommissionen har som regel godkendt disse særlige programmer på grundlag af enten rammebestemmelserne for SMV'er eller for regionalstøtte. Den samlede statsstøtte til turisme via særlige programmer androg i perioden 1996-1998 i gennemsnit 229 mio. EUR, hvilket udgjorde et mærkbart fald i statsstøtten til denne sektor (som i perioden 1994-1996 beløb sig til 316 mio. EUR).

Kommissionen har endvidere godkendt støtte til to store projekter vedrørende turismefaciliteter i Italien på grundlag af de multisektorale rammebestemmelser for regionalstøtte til store investeringsprojekter.

3.1.2. Ikke-forskelsbehandling, arbejdskraftens frie bevægelighed, etableringsret og fri udveksling af tjenesteydelser

I Kommissionens årlige beretning om gennemførelsen af fællesskabsretten i medlemsstaterne gøres der rede for, hvordan medlemsstaterne har anvendt EU-lovgivningen, og for overtrædelsesprocedurerne i de tilfælde, hvor den ikke er blevet overholdt³⁰. I forbindelse med det indre marked og turisme var overtrædelsesprocedurerne i perioden 1997-1999

²⁸ EFT L 395 af 30.12.1989, s. 1.

²⁹ Ottende oversigt over statsstøtte i Den Europæiske Union, Bruxelles, KOM(2000) 205 endelig af 11.4.2000, http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/.

³⁰ Den sekstende beretning om kontrollen med gennemførelsen af fællesskabsretten, KOM(1999) 301 endelig udg. af 9.7.1999.

Den syttende beretning om kontrollen med gennemførelsen af fællesskabsretten, KOM(2000) 92 endelig af 23.6.2000, http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgb/infringements/index_en.htm.

hovedsagelig baseret på EF-traktatens artikel 12/tidl. artikel 6 (ikke-forskelsbehandling), artikel 43/tidl. artikel 52 (etableringsret) og artikel 49/tidl. artikel 59 (fri udveksling af tjenesteydelser).

Med hensyn til arbejdstagernes frie bevægelighed inden for EU i medfør af EF-traktatens artikel 39 (tidl. artikel 48) og fri udveksling af tjenesteydelser i medfør af EF-traktatens artikel 49 (tidl. artikel 59) har Kommissionen bestræbt sig på at præcisere anvendelsen af EU-lovgivningen³¹ i lyset af EF-Domstolens retspraksis, især hvad angår erhvervene turistfører og rejseleder. Især disse erhverv i turismebranchen udgør en exceptionel prøvesten for anvendelsen af direktiverne om gensidig anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer på grund af de pågældende aktiviteter særlige karakter. De mest relevante aktiviteter på dette område har været Kommissionens arbejdsdokument vedrørende spørgsmålet om turistførere³², der er udarbejdet i samarbejde med de mest direkte berørte faglige sammenslutninger, samt den løbende rådgivning og information af EU's institutioner, medlemsstaternes regeringer og turisterhvervet.

3.2. Euroen

Hele 40 % af verdens turisme på tværs af grænserne finder sted i eurozonen. Euroen vil sandsynligvis tilskynde indbyggerne i eurozonen til kortvarige besøg i de andre lande og samtidig gøre det nemmere for besøgende fra tredjelande at rejse i eurozonen. Euroen er en stabil valuta med lav inflation og gennemskuelige priser. Den letter handelstransaktioner (herunder fakturering) mellem partnere i eurozonen, giver hurtig adgang til investeringer på tværs af grænserne, beforder samarbejde og gør det overflødigt at sikre sig mod fremtidige valutakursændringer. Der er dog stadig behov for at forbedre infrastrukturen for og effektueringen og gennemsigtigheden af grænseoverskridende overførsler og detailbetalinger i det indre marked. Kommissionen udarbejdede efter indførelsen af euroen den 1. januar 1999 en meddelelse om dette emne, der i mellemtiden er blevet vedtaget³³.

Hvad angår virksomhedernes og især SMV'ers forberedelser på euroen har Kommissionen og andre involverede aktører bemærket en foruroligende tilbagegang i interessen for disse forberedelser. Ifølge en undersøgelse foretaget i foråret 1999 af Det Europæiske Observationscenter for SMV'er havde kun 43 % af SMV'erne allerede overvejet euroens betydning for deres aktiviteter, og endnu færre (18 %) havde en detaljeret strategi. Mange ville vente til næste år eller endda til 2002. Samme undersøgelse viser, at et stort mindretal (24 %) kun har et begrænset kendskab til deres retlige forpligtelser, da de først vil afslutte deres tilpasning til den fælles valuta i midten eller slutningen af 2002³⁴.

³¹ Rådets direktiv 75/368/EØF af 16. juni 1975 om foranstaltninger, der tilsigter at fremme den effektive udøvelse af etableringsfriheden og den frie udveksling af tjenesteydelser inden for forskellige former for virksomhed (ex hovedgrupperne 01 til 85 CITI), herunder navnlig overgangsforanstaltninger for nævnte former for virksomhed, EFT L 167 af 30.6.75, s. 22.

Rådets direktiv 89/48/EØF af 21. december 1988 om indførelse af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed, EFT L 19 af 24.1.89, s. 16.

Rådets direktiv 92/51/EØF af 18. juni 1992 om anden generelle ordning for anerkendelse af erhvervsuddannelser til supplerende af direktiv 89/48/EØF, EFT L 209 af 24.7.92, s. 25.

³² SEK(97) 837 endelig udg. af 13.5.1997.

³³ Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet, "Detailbetalinger i det indre marked", KOM(2000) 36 endelig af 31.1.2000, http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/payment.

³⁴ Se også konferencen "Enterprises 2002 - 18 months to finalise your euro preparation", http://europa.eu.int/comm/dgs/economy_finance/conf_events/rndtbl/rndtbl0600_en.htm#presentations.

3.2.1. Arbejdsgruppe og konference om euroen og turisme

Arbejdsgruppen trådte sammen mellem marts og juni 1998. I sin rapport afdækker den turismevirksomheders muligheder og strategiske intentioner i forbindelse med indførelsen af euroen. Arbejdsgruppen fremhæver desuden udestående problemer, mulige synergieffekter og de nødvendige bestræbelser med henblik på samarbejde mellem turismevirksomheder og deres partnere.

På grundlag af rapporten fra den forberedende arbejdsgruppe afholdt Kommissionen i oktober 1998 en konference i Bruxelles med henblik på kortlægning og udveksling af bedste praksis. Rapporten fra konferencen³⁵ indeholder resultaterne af de fire rundbordssamtaler, Kommissionens konklusioner og - vedlagt som bilag - arbejdsgruppens rapport.

3.2.2. Vejledning for turismevirksomheder

Association for Monetary Union in Europe har udarbejdet en vejledning, der indeholder udførlige checklister til afdækning af de vigtigste strategiske aspekter i forbindelse med tilpasningen af IT-erhvervssystemer, arbejdsmetoder og menneskelige ressourcer til euroen for hver af de store kategorier af turismevirksomheder. Kommissionen har været med til at finansiere 85 000 eksemplarer på alle fællesskabssprog af denne vejledning, der udtrykkeligt henvender sig til små og mellemstore turismevirksomheder³⁶.

3.2.3. Eurologoet

I turistsektoren - i rejsearrangørers kataloger eller i fælles reservationssystemer og også stadig hyppigere på hoteller, i rejsebureauer osv. - angives priserne allerede ofte i euro. Aftalen om eurologoet³⁷, der dækker hele EU, viser turistsektorens vilje til at tilbyde tjenester i euro og til at oplyse forbrugerne om anvendelsen af euroen.

3.3. Skatte- og afgiftspolitik

3.3.1. Moms

I henhold til artikel 26 i det sjette momsdirektiv³⁸ gælder der en særordning for rejsebureauer, i medfør af hvilken momsen beregnes på grundlag af rejsearrangørens fortjenstmargen. Både medlemsstaterne og branchen finder, at denne ordning generelt fungerer tilfredsstillende. Kommissionen er dog for nylig blevet gjort opmærksom på nogle tekniske problemer, og derfor kan der komme ændringer på tale i de kommende år.

³⁵ Konferencen "Euroen og turismen: virksomhedernes potentiale og strategi", Bruxelles den 16. oktober 1998, endelig rapport,
<http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourism-publications/publications.htm>.

³⁶ "Euro-forberedelsesguide for rejse- og turistindustrien", AMUE, April 1999, <http://www.amue.org/> og
<http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourism-publications/publications.htm>.

³⁷ Aftale af 30. juni 1998 mellem forbrugerorganisationer og faglige sammenslutninger inden for handel, turisme, håndværk og SMV'er i forbindelse med overgangen til euroen,
<http://europa.eu.int/euro/html/page-dossier5.html?dossier=153&lang=5&page=1&nav=5>.

³⁸ Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter - Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag, EFT L 145 af 13.6.1977, s. 1. Se også EFT L 316 af 31.10.1992 s. 12.

I princippet gælder standardmomssatsen i turistsektoren. Men for de tjenesteydelser, der er omhandlet i bilag H til det sjette momsdirektiv, f.eks. befordring af personer og ophold på hoteller, kan medlemsstaterne anvende en reduceret sats.

For indenlandsk personbefordring skal der i henhold til artikel 9, stk. 2, litra b), i det sjette momsdirektiv opkræves moms under hensyntagen til de i medlemsstaten tilbagelagte strækninger. Nogle medlemsstater kan dog fortsat fritage personbefordring. Der er derfor store forskelle på, hvordan momsen anvendes i medlemsstaterne. Kommissionen erkender, at man bør overveje, om der skal indføres særlige regler og undtagelser for personbefordring. Det vil blive gjort i de kommende år som led i en samlet revidering af reglerne for beskatning af tjenesteydelser.

I 1998 fremsatte Kommissionen et forslag til direktiv om momsfradrag, hvori fastsættes et fradrag på 50 % i forbindelse med udgifter til tjenesteydelser i hotel- og restaurationsbranchen, der påløber i forbindelse med udøvelse af erhvervsvirksomhed. Europa-Parlamentet har foreslået en fradragssats på 100 %. Direktivforslaget er imidlertid fortsat til behandling i Rådet.

3.3.2. *Beskatning af flybrændstof*

I henhold til artikel 8, stk. 1, litra b), i Rådets direktiv 92/81/EØF³⁹ om harmonisering af punktafgiftsstrukturen for mineralolier er motorbrændstof til luftfartøjer obligatorisk fritaget for den harmoniserede punktafgift, når der er tale om forretningsmæssig flyvning. Rådet skulle i henhold til direktivet undersøge denne obligatoriske fritagelse på grundlag af en rapport fra Kommissionen, der blev forelagt i november 1996. I rapporten blev det anbefalet at udvide punktafgifterne på mineralolie til også at omfatte flypetroleum, så snart den internationale retssituation gjorde det muligt. Rapportens konklusioner blev indarbejdet i Kommissionens forslag fra 1997 om omstrukturering af EF-bestemmelserne for beskatning af energiprodukter⁴⁰. I forslagens artikel 13, stk. 1, litra c), er indsat en særlig bestemmelse, i henhold til hvilken den eksisterende obligatoriske afgiftsfritagelse for energiprodukter, der leveres til anvendelse som flybrændstof til forretningsmæssig flyvning, fortsat finder anvendelse, når disse produkter skal fritages i henhold til internationale forpligtelser. Forslaget til direktiv om beskatning af energiprodukter giver dog medlemsstaterne mulighed for at begrænse anvendelsesområdet for denne fritagelse til international transport og at indføre en fakultativ beskatning af nationale flyvninger og - i kraft af bilaterale aftaler - af flyvninger inden for EU. Forslaget er fortsat til drøftelse i Rådet.

I 1999 udarbejdede Kommissionen meddelelsen "Beskatning af motorbrændstof til fly", der i øjeblikket drøftes i Rådet og Europa-Parlamentet⁴¹. En af anbefalingerne er, at medlemsstaterne inden for Organisationen for International Civil Luftfart (ICAO) i tæt samarbejde med Kommissionen bør arbejde videre på at indføre afgifter på flybrændstof og andre instrumenter med lignende virkninger.

³⁹ EFT L 316 af 31.10.1992, s. 12.

⁴⁰ KOM(1997) 30 endelig udg. af 12.3.1997.

⁴¹ Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget - "Beskatning af motorbrændstof til fly", KOM(2000) 110 endelig af 2.3.2000, http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/publications/official_doc/com/com.htm.

3.4. International handel med turisttjenester

Den almindelige overenskomst om handel med tjenesteydelser (GATS), der blev indgået ved afslutningen af Uruguay-runden, omfatter også handel med turisttjenester. De fleste medlemmer af Verdenshandelsorganisationen har liberaliseret handelen med turisttjenester i henhold til GATS. De forpligtelser, der er indgået for turistsektoren, er langt mere vidtgående end for nogen anden sektor. Det viser tydeligt, at de fleste medlemmer af Verdenshandelsorganisationen er klar over, at liberaliseringen af handelen i turistsektoren har en overordentlig positiv indvirkning på deres nationale økonomi.

Liberaliseringen af handelen i turistsektoren giver det europæiske turisterhverv nye muligheder for at tilbyde tjenester til stadig flere turister i Europa, vinde kommercielt fodfæste i andre WTO-medlemslande og betjene forbrugerne i disse lande. GATS 2000-forhandlingerne, der er startet i år 2000, bør gøre det muligt gradvist at opnå en højere grad af liberalisering i de lande, der endnu ikke har liberaliseret handelen med turisttjenester i samme omfang som Fællesskabet og dets medlemsstater, og dermed fjerne de sidste hindringer for handelen i denne sektor.

Den 2. juni 1998 blev der afholdt en GATS 2000-konference om konsekvenserne for det europæiske turisterhverv af en yderligere liberalisering af handelen med tjenesteydelser. I den forbindelse blev det muligt at gennemføre en analyse af muligheder og udfordringer for turisterhvervet i Den Europæiske Union som følge af den multilaterale liberalisering af handelen med tjenesteydelser⁴². Kommissionen har herudover foretaget en undersøgelse (april-juli 1999) med henblik på at opnå reaktioner fra forskellige dele af den europæiske tjenesteydelsessektor i forbindelse med de kommende GATS-forhandlinger. Den viste, at turistsektoren stadig ved forholdsvis lidt om GATS-forhandlingernes betydning for liberaliseringen af udvekslingen af tjenesteydelser.

Desuden foretages der i øjeblikket en vurdering af GATS-overenskomstens betydning for turismen og dens indvirkning på det europæiske turisterhverv.

4. UDVIKLING AF EUROPÆISK TURISME

4.1. Strukturfondene

Turistsektoren er på grund af sit jobskabespotentiale særlig vigtig for regionaludviklingen, bl.a. fordi den kan bidrage til diversificering af erhvervslivet i regionerne (især i landdistrikter og industriområder i tilbagegang). Turistudgifter har desuden en stor positiv, indirekte indflydelse på andre virksomheders vækst.

Regioner, der "halter bagefter" i deres udvikling, har typisk et godt potentiale for turismeudvikling, der kan bidrage til udviklingen på en række andre områder såsom:

- regionaløkonomisk udvikling
- udvikling af det regionale arbejdsmarked
- udvikling af infrastruktur og faciliteter

⁴² GATS 2000, Opening markets for services, GD I, 1998.

- investeringer og erhvervsudvikling
- udvikling af landdistrikter og diversificering af de økonomiske aktiviteter i disse distrikter.

Derfor er turisme gradvist blevet et vigtigt mål for EU-støtte gennem strukturfondene. I perioden 1994-1999 blev der gennem Den Europæiske Fond for Regionaludvikling tildelt ca. 4 200 mio. EUR til turisme.

Størstedelen af dette beløb gik til medlemsstaterne gennem de EF-støtterammer og enhedsprogrammeringsdokumenter, der var retningsgivende for strukturfondsstøtten i den periode. Der var tale om støtterammer og programmeringsdokumenter, der prioriterede foranstaltninger til forbedring af kvaliteten af turismeudbuddet, til fremme af en mindre sæsonpræget turisme, udvikling af udnyttelsen af EU's kulturarv i forbindelse med turisme, udvikling af turismen i landdistrikter og fremme af uddannelse inden for turisterhvervet. I alt blev der i løbet af denne periode gennemført 367 projekter, der havde til formål at udvikle turismen.

Der er især blevet tilskyndet til turisme gennem EF-initiativer, herunder først og fremmest Interreg II A-, Leader II- og SMV-programmerne. I perioden 1994-1999 blev der tildelt over 200 mio. EUR til turismeprojekter via Interreg II A, der har til formål at fremme samarbejde på tværs af grænserne mellem naboregioner i forskellige lande. Det svarer til 7 % af initiativet.

Grækenland – øen Rhodos – beskyttelse af en biotop, der har betydning for turismen

Det store antal besøgende (200 000 turister), der hvert år strømmer til Sommerfugledalen på Rhodos, har forårsaget store skader på dalens enestående sommerfuglebestand. Den har endog været truet af udryddelse. Det ville have fjernet grundlaget for denne lokale turistattraktion. Strukturfondene har derfor ydet ca. 300 000 EUR til et redningsprojekt, der hovedsagelig bestod i at styre strømmen af besøgende ved hjælp af bedre stier og adgangsveje til dalen og i at forebygge tørke ved regulering af vandtilførslen.

Selv om budgettet var beskedent, blev der opnået bemærkelsesværdige resultater med hensyn til arternes bevarelse og dermed med hensyn til at sikre indbyggernes turistindtægter. Som følge af projektet har man kunnet opretholde arbejdspladserne i turismebranchen på stedet, og der er endda blevet oprettet nye job. Den igangsættende virkning var så kraftigt, at der nu er planer om at ombygge et tidligere kloster i dalen til et naturhistorisk museum.

Irland – Cork – Center for støtte til opdræt af halvblodsheste og til ridesportsarrangementer

Irland har aldrig haft et center for opdræt af halvblodsheste. Det var udgangspunkt for ideen om at bygge et sådant på en grund på 21 ha ejet af byen Millstreet sammen med en væddeløbsbane, 450 stalpladser, en terrænbane og andre ridestier. Støtten fra strukturfondene androg 2,5 mio. EUR.

Aktiviteterne i ridesportscenteret har i høj grad fremmet turismen i Millstreet-området, der har fået et blomstrende restaurations- og butiksliv. På grund af sin egenart har centret hurtigt opnået international anerkendelse, og der er oprettet omkring tyve permanente arbejdspladser i centret, og indtil 120 personer arbejder der i forbindelse med opvisninger, salgsarrangementer mv.

Et "kyst til kyst"-projekt til fremme af turismen på begge sider af Kanalen i hhv. Boulougne-sur-Mer og Shepway District (Folkestone)

Hovedformålet med dette Interreg-projekt er at udarbejde en strategi for fælles turismeudvikling baseret på en enkelt destination med henblik på at forbedre de to berørte kystområders turismeøkonomi og konkurrenceevne. Målet er at diversificere turistprodukterne for at opnå nye markeder, forbedre modtagelsen af besøgende og modtage besøgende fra et større antal regioner og lande.

"Kyst til kyst"-projektet baseres på en række moduler, der også skal fungere som etaper:

- produkt- og markedsanalyse til sikring af sammenhæng
- styrkelse af "kyst til kyst"-destinationens image
- tilvejebringelse af passende støtte
- udarbejdelse af et fuldstændigt markedsføringsprogram.

Projektet blev officielt oprettet i juli 1997 med et samlet budget på 552 000 EUR og et Interreg-bidrag på 276 000 EUR.

I september 1999 offentliggjorde Kommissionen sine retningslinjer for strukturfondene for perioden 2000-2006, der skulle være en hjælp for de nationale og regionale myndigheder ved udarbejdelsen af deres programmeringsstrategier. Turisme anerkendes som et vigtigt økonomisk aktiv for mange regioner, landsbysamfund og byer. Man vil derfor støtte en harmonisk og bæredygtig turismeudvikling ved at modernisere infrastrukturerne, højne de erhvervsmæssige kvalifikationer og forbedre integrationen inden for erhvervet.

4.2. Transport

Berøringsfladen mellem transport og turisme viser, hvor vigtige disse sektorer fælles områder er for dem begge. I takt med den fortsatte stigning i den disponible indkomst i EU er turistrejser blevet en af de vigtigste drivkræfter bag efterspørgslen på mange luft- og landtransportruter i EU. På samme måde har transporttjenester også stor indflydelse. Deres kvalitet har og får også fremover betydelig indflydelse på turisterhvervets succes i mange regioner. I den sammenhæng har man i de senere år iagttaget en stadig større overbelastning af luftrummet over Europa med betydelige forsinkelser og andre gener til følge.

Liberaliseringen af transportsektoren, der er blevet fremmet ved hjælp af EF-initiativer, har haft positive virkninger for turismen, som kræver, at der løbende gøres bestræbelser på at tilvejebringe mere effektive og bæredygtige infrastrukturer med henblik på at opnå bedre tilgængelighed ved at sikre øget interoperabilitet mellem transportsystemerne, især på destinationerne. EU spiller i kraft af den fælles transportpolitik og de transeuropæiske net en unik og afgørende rolle i udviklingen af lufttransporten og planlægningen af de vigtigste langdistancevej- og jernbaneforbindelser i Europa.

Den 6. oktober 1999 blev der på en samling i Rådet (transport) vedtaget konklusioner om revitalisering af Europas jernbaner, og den 9. december 1999 fulgte en politisk aftale om de fremtidige rammer for jernbanerne i Europa⁴³. Denne såkaldte jernbanepakke har til formål at revitalisere Europas jernbaner ved at skabe gunstige vilkår for udvikling af et dynamisk og konkurrencedygtigt kundeorienteret jernbanesystem. Den udgør et betydeligt fremskridt i retning af fair og effektiv prissætning for brug af jernbaneinfrastruktur og medfører desuden en liberalisering af det internationale jernbanegodsmarked som led i gennemførelsen af det indre marked for jernbanetransport⁴⁴.

⁴³ De endelige dokumenter blev vedtaget af Parlamentet og Rådet den 22. november 2000.

⁴⁴ Kommissionen vil i øvrigt fremsætte forslag om yderligere støtte til udvikling af international personbefordring med jernbane.

Herudover nåede Rådet den 6. oktober 1999 til enighed om en strategi for integration af miljø og bæredygtig udvikling i transportpolitikken (se også afsnit 6.2)⁴⁵. Det fremhæves i den rapport, der blev forelagt for Det Europæiske Råd i Helsingfors den 10. og 11. december 1999, at det er et alvorligt problem, hvis den nuværende tendens med stigende vej- og lufttransport fortsætter over længere tid. Det bekræftes, at der skal sikres fortsat økonomisk vækst uden en forøgelse af de negative virkninger af transporten, således at man opnår de størst mulige arbejdsmarkedsmæssige fordele, samtidig med at konsekvenserne for miljøet bliver så begrænsede som muligt. Det bemærkes i rapporten, at de hidtil opnåede resultater i væsentlig grad har begrænset nogle af transportens konsekvenser for miljøet. Det erkendes, at en yderligere indsats med hensyn til emissioner, stigning i transporten, opdeling på transportformer og støj navnlig bør vedrøre prissætning, fysisk planlægning, telematik, telekommunikation, offentlig transport, jernbaner, intermodal transport, ikke-motoriseret mobilitet, ny teknologi og informationskampagner.

I 1998 offentliggjorde Kommissionen en hvidbog⁴⁶ hvor den forelagde et program for indførelse af en fælles ordning for afgifter på erhvervsmæssig transport i EU. Alle foranstaltninger vil have til formål at sikre, at transportsystemet drives effektivt, og at der tages hensyn til det stadig større problem med eksterne omkostninger. Disse foranstaltninger vil således også medvirke til at løse transportproblemerne i turistsektoren.

I løbet af de sidste ti år har EU's politik med held liberaliseret de nationale luftfartsmarkeder og gjort det muligt for nye transportører at tilbyde nyskabende tjenester. Det har til gengæld haft indflydelse på kvaliteten af lufttrafiktjenester i spidsbelastningsperioder, og antallet af forsinkelser på grund af lufttrafikproblemer er steget betydeligt. På baggrund heraf har Kommissionen iværksat et nyt initiativ, "Et fælles europæisk luftrum"⁴⁷, der har til formål at forberede reformen af lufttrafikstyringen i Europa, herunder udvikling af en integreret styring af luftrummet. Meddelelsen henviser også til Galileo, fremtidens europæiske satellitbaserede navigations- og positionsbestemmelsessystem, der forventes at blive operationelt i dette årti. Dets anvendelse i forbindelse med lufttransport vil gøre det muligt at forbedre lufttrafikstyringen og dermed reducere forsinkelserne betydeligt.

⁴⁵ Dok. 11717/99 TRANS 197 Env 335.

⁴⁶ "Fair betaling for brug af infrastruktur: en model for trinvis indførelse af fælles afgiftsbestemmelser for transportinfrastrukturen i EU - Hvidbog", KOM(1998) 466 endelig udg. af 22.7.1998.

⁴⁷ KOM(1999) 614 endelig udg. af 6.12.1999.

Artist-projektet (Agenda for Research on Tourism by Integration of Statistics/Strategies for Transport), der blev godkendt i 1998, og som finansieres via FTU-programmet for transport under EU's fjerde rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling (se afsnit 5.1.1), er det første EU-forskningsprojekt, der både vedrører transport og turisme. Dets vigtigste mål er at gøre rede for turisters mobilitet i Europa og i en række europæiske byer og at uddrage erfaringer til brug for by- og transportplanlæggere i forbindelse med styring af turiststrømme. Projektet tager højde for den hurtige fremgang i byturismen inden for det seneste årti, der har medført voksende infrastrukturproblemer i europæiske byer.

Artist sigter mod at analysere turismens andel af den samlede mobilitet og dens dynamik; at nyvurdere eksisterende former for turismestyring, især i europæiske byer med store turiststrømme; at påvise behovet for et EF-transportinitiativ på dette område; og at analysere eksisterende data vedrørende turismens andel af den samlede mobilitet inden for og mellem udvalgte europæiske lande med henblik på at fremme forståelsen af turiststrømmes dynamik og betydning i EU.

I forbindelse med analysen tages der hensyn til demografiske og samfundsøkonomiske faktorer samt til udviklingen inden for forretningsmetoder. På grundlag af forskningsresultaterne fremsættes der anbefalinger med hensyn til, hvordan turismestatistikker kan kombineres med mobilitetsstatistikker til brug for transportsektoren.

Integreringen af dataanalysen i bedste praksis inden for styring af turiststrømme fører til anbefalinger vedrørende behovet for et EF-transportinitiativ inden for styring af turiststrømme, herunder en fuldstændig forskningsdagsorden.

4.3. Natur- og kulturarv

EU's natur- og kulturarv er fortsat et af de vigtigste aktiver, når det gælder turismeudvikling. Ved at knytte turismen til denne arv kan man både skabe økonomisk velstand, især i mindre gunstigt stillede regioner, og bevare kultur- og naturværdier. Men da natur- og kulturarven er en sårbar ressource, skal turismeudviklingen planlægges omhyggeligt, så man sikrer bæredygtighed.

Der findes bemærkelsesværdige eksempler på initiativer støttet af Life-Natur⁴⁸, EU's finansielle instrument i forbindelse med naturbevaring, der fremhæver de fordele, der er forbundet med turisme i beskyttede naturområder, når naturressourcerne forvaltes på en bæredygtig måde. Det er blevet påpeget, at der er brug for effektive retningslinjer for udvikling og overvågning af turisme i beskyttede områder som et vigtigt værktøj til udformning af en bæredygtig turismestrategi.

Det europæiske charter for bæredygtig turisme i beskyttede områder er et fint eksempel på et projekt under Life-Natur, hvor man har været i stand til at udnytte resultaterne af et projekt finansieret af Generaldirektoratet for Erhvervspolitik, "Loving them to death" (1993), der opfordrede til udarbejdelse af et charter for bæredygtig turisme i beskyttede områder.

Charteret, der henvender sig til organisationer, der er bemyndigede til at styre turiststrømme i beskyttede områder, og andre interesseparter, er iværksat af Fédération Française des Parcs Naturels Régionaux og sigter mod at fastsætte en metodologi for udarbejdelse, gennemførelse og overvågning af en bæredygtig turismestrategi.

Life-Natur har endvidere støttet forberedende aktioner vedrørende integration af naturbeskyttelseskrav i andre EU-politikker og -aktiviteter, f.eks. turisme. Siden 1996 har Kommissionen desuden arbejdet på at kortlægge og fremme foranstaltninger til udbedring af skader på miljømæssige, sociale og kulturelle ressourcer i kystområder og almindelig forbedring af forholdene i disse områder. Det er i høj grad kommet turismen til gode.

⁴⁸ Life (EFT L 181 af 20.7.1996, s. 1) er EU's finansielle instrument for miljøet, der bidrager til udviklingen og gennemførelsen af EU's miljøpolitik gennem finansiering af specifikke miljøaktioner inden for tre områder: Life-Miljø, Life-Natur og Life-Tredjelande. Se også afsnit 6.2.2.

Mellem 1996 og 1999 gennemførte generaldirektoraterne for Miljø, Fiskeri og Regionalpolitik sammen med de generaldirektorater, der er ansvarlige for forskning og information, og sammen med Det Europæiske Miljøagentur et demonstrationsprogram for integreret kystzoneplanlægning, der havde til formål at tilvejebringe tekniske oplysninger om bæredygtig kystzoneplanlægning og at fremme en bred debat blandt de forskellige parter, der er involveret i kystzoneplanlægning og anvendelse af EU's kystområder.

Dette program kom ind på de vigtigste af de problemer (ødelæggelse af naturtyper, vandforurening, kysterosion og udtømmning af ressourcer), der berører EU's kystområder, som er en yndet fritidsmål. Turismen spiller en betydelig rolle i forbindelse med udtømmningen af kystzonens begrænsede ressourcer.

Demonstrationsprogrammet skulle føre til konsensus om de nødvendige foranstaltninger for at fremme integreret kystzoneplanlægning i EU. På grundlag af de indvundne erfaringer vedtog Kommissionen for nylig to dokumenter, nemlig en meddelelse om integreret kystzoneplanlægning: en strategi for Europa ⁴⁹ og et forslag til Europa-Parlamentets og Rådets henstilling om gennemførelsen af integreret kystzoneplanlægning i Europa ⁵⁰.

Fællesskabsaktioner inden for kultur i perioden 1997-1999 har også bidraget til en bæredygtig turismeudvikling. For eksempel blev der under "Raphael"-programmet, der blev gennemført mellem 1997 og 1999, og som havde et budget på 30 mio. EUR, ydet støtte til omkring 360 projekter, der havde til formål at beskytte og fremme EU's kulturarv. I 1999 blev der ydet støtte til 55 projekter i forbindelse med forberedelsen af rammeprogrammet "Kultur 2000".

Sideløbende med aktiviteter, der specifikt vedrører byturisme, har EU fortsat støttet initiativerne den europæiske kulturby og den europæiske kulturmåned, der også trækker turister til de pågældende byer.

I 1998 oprettede Kommissionen en arbejdsgruppe vedrørende byturisme i Europa under overvågning af Det Rådgivende Udvalg for Turisme. Arbejdsgruppen koncentrerede sig om følgende fire hovedemner:

- mobilitet i forbindelse med afslapningsturisme, der hænger tæt sammen med nye tidsrammer for turisme (udflugter, korte ophold og weekendrejser) og turiststeder (centrum og udkant af byer)
- spørgsmål vedrørende den nye betoning af bymiljøets attraktivitet sammen med emnerne arv, kultur og image
- udfordringer, især samfundsøkonomiske, i forbindelse med turismeudvikling i byer
- afslapningsturismens plads i bystrategierne.

Arbejdsgruppen bestod af sagkyndige inden for byturisme, repræsentanter for branchens erhvervsorganisationer og for byer, der er særlig berørt af problemer med byturisme, samt repræsentanter for Europa-Kommissionen.

4.4. Uddannelse

Erhvervsuddannelse er en nøgelfaktor, når det drejer sig om at bekæmpe arbejdsløshed og styrke europæiske virksomheders konkurrenceevne. I den forbindelse skal man være særlig opmærksom på det behov for nye kvalifikationer, som samfundsudviklingen har ført med sig, og som kan være den direkte løsning på arbejdsløshedsproblemet i Europa. Det er særlig relevant for turistsektoren, som er en meget kompleks branche, der omfatter en lang række økonomiske aktiviteter, og som kræver væsentlige investeringer i menneskelige ressourcer.

Ud over de i afsnit 1.1 omhandlede foranstaltninger har følgende programmer og EF-initiativer haft særlig betydning:

- "LEONARDO DA VINCI"-programmet (1995-1999). Næsten 3 % af alle projekterne havde direkte virkninger for turismen, dvs. over 80 projekter med over 600 partnere.

⁴⁹ KOM(2000) 547 endelig af 27.9.2000.

⁵⁰ KOM(2000) 545 endelig af 8.9.2000.

- EF-initiativerne "BESKÆFTIGELSE" og "ADAPT" (1995-1999). Over 11 % af alle projekterne anslås at have haft virkninger for turismen, dvs. over 1 200 projekter (en fjerdedel heraf meget direkte virkninger) med over 3 000 partnere.

4.5. Kvalifikationer og beskæftigelsesegnethed

Udviklingen af retsfor skrifter og støtteinstrumenter på uddannelsesområdet er en velegnet metode til at skabe et mere beskæftigelsesvenligt miljø, som kan gavne turismen. Turisme anerkendes desuden som et favorabelt område for gennemførelse af EU's beskæftigelsesstrategi i tjenesteydelsessektoren. De seneste bestræbelser på at gøre erhvervsmæssige kvalifikationer mere gennemsigtige (Europass, meritoverførselssystemet (ECTS), tillæg til eksamensbeviser og certifikater, forskellige europæiske oplysnings- og vejledningstjenester) har direkte relevans for turisterhvervet. Det forhold, at en væsentlig del af de ansatte i sektoren har ringe formelle kvalifikationer og i mange tilfælde ikke-anerkendte kvalifikationer, giver disse værktøjer særlig betydning. Synlige og gennemsigtige kompetencer er en forudsætning for mobilitet og fornyelse på dette område.

4.6. Arbejdsmarkedsdialog i turisterhvervet: HoReCa-sektoren

I februar 1999 blev der oprettet et Udvalg for Den Sociale Dialog i HoReCa-delsektoren på arbejdsmarkedsparternes fælles foranledning og på grundlag af erfaringerne fra HoReCa-arbejdsgruppen, der blev oprettet i begyndelsen af 90'erne, og som Kommissionen støttede. Der er tale om en arbejdsgruppe, der træder sammen på grundlag af Kommissionens afgørelse af 20. maj 1998 (98/500/EF) om oprettelse af sektordialogudvalg til fremme af dialogen mellem arbejdsmarkedets parter på europæisk plan⁵¹ og på grundlag af overenskomsten mellem parterne om rammerne for den sociale dialog på europæisk plan (28. september 1998).

Parterne har drøftet forskellige projekter (vedrørende kvalifikationer, fleksibilitet, beskæftigelse, uddannelsesudveksling osv.) med uddannelse som hovedemne. I rapporteringsperioden blev de enige om fælles erklæringer om følgende emner: momsens indvirkning på aktiviteter og beskæftigelse i HoReCa-sektoren (1997) og fremme af beskæftigelsen i den europæiske hotel- og restaurationsbranche (1999).

4.7. Udvidelse og globalisering

4.7.1. Udvidelse

Bortset fra direktivet om turismestatistikker (se afsnit 1.2.1) skal den ***gældende fællesskabsret*** inden for turisme (del af kapitel 16 om SMV'er) ikke gennemføres i medlemsstaternes lovgivning, da den i vid udstrækning består af beslutninger om indførelse af konsultationsprocedurer eller henstillinger. Der er et samarbejde i gang med Eurostat med henblik på at udarbejde sammenlignelige statistikker for de nuværende medlemsstater. Den øvrige del af den ***gældende fællesskabsret***, der berører turisme, er den, der gælder for forbruger- og transportsektoren.

I et af de underudvalg, der er omfattet af tiltrædelsesparterskabsaftalerne, drøftes turismen i ansøgerlandene jævnlige. For nogle lande er det - som angivet i deres nationale planer - et vigtigt investeringsområde. I forbindelse med Phare-programmet har man desuden finansieret

⁵¹ EFT L 225 af 12.8.1998, s. 27.

specifikke projekter vedrørende turisme, herunder projekter for samarbejde på tværs af grænserne på turismeområdet støttet af Phare.

4.7.2. *Fremme af turismeudvikling i tredjelande*

I en meddelelse fra Kommissionen af 14. oktober 1998, "*En strategi for Det Europæiske Fællesskabs støtte til udvikling af bæredygtig turisme i udviklingslandene*"⁵², foreslås det at fastlægge en mere detaljeret strategisk ramme for EU's og medlemsstaternes støtte til udvikling af bæredygtig turisme. Den nye, foreslåede fremgangsmåde består i at integrere støtte til turisme i den nye strategi for udvikling af den private sektor. Formålet med denne strategi er at gøre programmer og projekter mere bæredygtige ved i højere grad at inddrage den private sektor (og styrke dennes evne til reelt at deltage i udviklingen) og etablere et partnerskab mellem den offentlige og den private sektor i forbindelse med fastlæggelsen og gennemførelsen af strategien.

Da man erkender den rolle, turismen kan spille i tredjelands økonomiske og sociale udvikling og i styrkelsen af deres forbindelser med medlemsstaterne, er turisme omfattet af samarbejdsområderne i de fleste bilaterale og regionale aftaler.

EU har ydet forskellige former for støtte og bevilget betydelige midler i overensstemmelse med de prioriteringer, som modtagerlandene har opstillet, og som EU har godkendt. EU har f.eks. støttet aktioner vedrørende udveksling af knowhow, planlægning af turismeudvikling, forbedring af uddannelsessystemer og udvikling af markedsføringsværktøjer.

Euro-Middelhavssamarbejdet

Efter vedtagelsen af Barcelona-erklæringen i december 1995 og det heraf omfattede Middelhavs-turistcharter og af Rådets resolution af 13. maj 1996 om Euro-Middelhavssamarbejdet inden for turistsektoren⁵³ begyndte man i 1997-1999 at undersøge mulighederne for et sammenhængende arbejdsprogram vedrørende samarbejde på turismeområdet, herunder uddannelse og markedsføring. Under det finansielle instrument for Euro-Middelhavssamarbejdet ("MEDA"⁵⁴) blev der følgelig tildelt 2,219 mio. EUR til samarbejdsprojektet vedrørende turismestatistikker (MEDSTAT, se afsnit 1.2.4) for perioden 1997-2001.

Den 22. februar 1999 godkendte Europa-Kommissionen et omfattende regionalt MEDA-initiativ til udvikling af Euro-Med-Informationssamfundet, der har til særligt formål at forbedre regionens informationsteknologiske niveau i forhold til nabolandene. Euro-Med-Informationssamfundsinitiativet (EUMEDIS) forventes også at få positive virkninger for turistsektoren.

Lomé-konventionen og Latinamerika

Kommissionen har inden for rammerne af Lomé-konventionen, der er indgået med over 70 lande i Afrika, Det Caribiske Hav og Stillehavet, og ved hjælp af midler stillet til rådighed af Den Europæiske Udviklingsfond fortsat finansieret et betydeligt antal projekter inden for turisme.

⁵² KOM(1998) 563 endelig udg. af 14.10.1998.

⁵³ EFT C 155 af 30.5.1996, s. 1.

⁵⁴ Rådets forordning (EF) nr. 1488/96 af 23.7.1996, EFT L 189 af 30.7.1996, s. 1.

Hvad angår andre regioner har Kommissionen bemærket, at adskillige mellem- og sydamerikanske lande har vist interesse for et samarbejde vedrørende turisme, som kan være til gensidig fordel for erhvervet i EU og i de begunstigede lande.

5. MODERNISERING AF EUROPÆISK TURISME

5.1. Informations- og kommunikationsteknologi (IKT) og forskning

For turisterhvervet betyder de nye arbejdsmetoder i vore dages informationsbaserede samfund, at der skal udvikles og valideres nye arbejdsgange og nye former for informationsudveksling mellem leverandører, sælgere og kunder i "turismens værdikæde". Et vigtigt led heri er at fremme af eksisterende teknologiers interoperabilitet (herunder Internet) for at sætte skub i udviklingen af de innovative metoder og teknologier, som erhvervslivet har brug for, for at kunne tage denne store udfordring op. De muligheder, der følger med udbredelsen af IKT, som f.eks. online markedsførings- og informationstjenester på Internet, er i gang med at revolutionere turistsektoren og vil få indflydelse på den måde, hvorpå turistprodukter markedsføres, bestilles og sælges. Der kommer nye aktører til på dette lovende marked. For at kunne vurdere ændringernes betydning og for bedre at kunne fastslå, hvordan programmer og initiativer kan styrke EU's turistsektor, har Kommissionen igangsat en række initiativer.

5.1.1. Det fjerde rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling

EU har reageret effektivt på denne udvikling ved at skabe åbne systemer, komponenter, systemarkitekturer og protokoller, hvis særlige værdi ligger i, at de gør det muligt for europæiske regioner, eksisterende systemer og de forskellige aktører i turisterhvervet at samarbejde. På den måde er der opstået et sammenhængende sæt europæiske informationssystemer, der løbende opdateres og gøres attraktive ved tilføjelse af nye tillægstjenester og forbedring af de understøttende teknologier.

Kommissionen har ydet støtte hertil gennem programmet for telematikapplikationer, Esprit-programmet og programmet for avancerede kommunikationsteknologier og -tjenester, der alle var omfattet af det fjerde FTU-rammeprogram⁵⁵.

⁵⁵

Yderligere oplysninger om programmerne findes på: http://www.cordis.lu/en/src/f_002_en.htm.

EnjoyEurope (Pmetour-initiativet)

Dette initiativ fra 1997 med et budget på 20 mio. EUR blev finansieret gennem EF-initiativet for små og mellemstore virksomheder (se afsnit 4.1) og programmet for telematikapplikationer under det fjerde FTU-rammeprogram. Det har to mål. For det første skal der etableres en åben koordineringsstruktur på europæisk plan, der giver brugerne adgang til turismerelaterede oplysninger om deltagende regioner gennem et fælles kontaktpunkt eller en fælles portal (<http://www.enjoyeurope.com>). For det andet skal der oprettes internetbaserede informations- og reservationssystemer på regionalt plan, som er tilkoblet den europæiske portal. Disse regionale platforme vil give små og mellemstore virksomheder i EU's mindre gunstigt stillede regioner mulighed for at markedsføre deres produkter via Internet og for at blive fortrolige med anvendelsen af nye teknologier.

Dette initiativ vil tilskynde regioner og aktører inden for turisterhvervet til at samarbejde og udveksle erfaringer med henblik på fortsat at være eller blive konkurrencedygtige på det inden for de seneste år stadig mere globale marked. Efter projektperioden vil initiativet være selvfinansierende og åbent for andre europæiske regioner, der ønsker at deltage.

Paraplyprojektet *InTourISME* er i mellemtiden blevet overført til en selvfinansierende europæisk økonomisk firmagruppe, *enjoyeurope.com*, der skal lede kontaktpunktet, vedvarende sikre og forbedre koordineringen af lokale turistoplysningstjenester, yde teknisk bistand og uddannelse samt yde hjælp til, at lokale regionale servere kan udnytte de lokale oplysninger. Flere vigtige interesseparter og organisationer såsom Open Travel Alliance, Den Europæiske Standardiseringsorganisation, European Travel Commission (ETC) og International Federation of Information Technology and Tourism (IFITT) støtter den fremdrift, initiativet har skabt.

Herudover er der blevet igangsat adskillige F&U-projekter med henblik på at undersøge og udvikle nye IST-baserede systemer (dvs. baseret på informationssamfundets teknologier) med det formål at forbedre de arbejdsmetoder og forretningsmodeller, der anvendes af de erhvervsdrivende i rejse- og turismebranchen (f.eks. online reservation af rejse- og turistprodukter), og at bistå turister under ferien (f.eks. elektronisk kulturguide).

5.1.2. Det femte rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling⁵⁶: en specifik aktionslinje vedrørende turisme

En specifik forskningsaktionslinje vedrørende turisme er medtaget under nøgleaktion i), "Systemer og tjenester for borgerne", i informationsteknologiprogrammet under det femte FTU-rammeprogram. Det anerkendes således, at forskning og teknologisk udvikling kan øge erhvervets konkurrenceevne og fremme økonomisk vækst og følgelig føre til varige arbejdspladser i rejse- og turismebranchen. Informationsteknologiprogrammet gennemføres ved hjælp af en række årlige arbejdsprogrammer⁵⁷, der hver især udarbejdes i tæt samarbejde med erhvervs- og forskningskredse og brugerorganisationer.

Formålet med det F&U-arbejde, der foretages under denne aktionslinje, er at forbedre kvaliteten og effektiviteten af IST-baserede systemer til udbydelse, tilrettelæggelse, markedsføring og salg af europæiske turistprodukter og at fremme europæiske virksomheders konkurrenceevne på e-handelsbaserede internationale turistmarkeder. Det vil man opnå ved at skabe åbne systemer og protokoller, hvis særlige værdi ligger i, at de gør det muligt for europæiske regioner, eksisterende systemer og de forskellige europæiske aktører i turisterhvervet at samarbejde, og ved at udvikle intelligente mobile informationsteknologiske komponenter og systemer, der uanset tid og sted stiller relevante oplysninger og tjenester til rådighed for rejsende.

⁵⁶ Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 182/1999/EF af 22. december 1998 om femte rammeprogram for Det Europæiske Fællesskabs indsats inden for forskning, teknologisk udvikling og demonstration (1998-2002), EFT L 26 af 1.2.1999, s. 1.

⁵⁷ se <http://www.cordis.lu/ist/part-docs.htm>.

Allerede i 1998 samlede man i forbindelse med Knite-projektet (Activation of the Community of Actors as a Networked Dynamic Knowledge Base on Information Society Technologies for Tourism within Europe) 250 vigtige interesseparter på turistområdet. De kortlagde i fællesskab hovedområderne for innovation på turismeområdet, udarbejdede grønbøger om disse områder og oprettede et arkiv over nøgledokumenter vedrørende IKT og turisme⁵⁸. I forbindelse med støtteprojektet Fetish (Federated European Tourism Interoperability Service Harmonisation – Engineering Task Force)⁵⁹ stilles der desuden en infrastruktur til rådighed for hele EU med det formål at samle de opsplittede turistinformationssystemer og IKT-baserede tillægstjenester på turismeområdet i en distribueret ressourcegruppe, der for brugerne fremstår som ét system med alle de tjenester, der er brug for i forbindelse med europæisk turisme. I 1999 blev der offentliggjort en første indkaldelse af forslag⁶⁰.

Konferencen "Turismen og informationssamfundet" i Bruxelles den 12. november 1999⁶¹

Denne konference havde over 500 deltagere fra både turisme- og IKT-branchen, Fællesskabets institutioner og europæiske organisationer samt offentlige myndigheder med ansvar for turisme på nationalt, regionalt og lokalt plan. Den satte fokus på behovet for en tilnærmelse mellem de to erhvervsbrancher, eftersom informationssamfundet - herunder Internet - bevirker gennemgribende ændringer i den måde, hvorpå turisterhvervet som helhed og hver enkelt turismevirksomhed kommer til at arbejde i fremtiden.

De mest turismerelaterede af de øvrige aktiviteter, der vil få særlig opmærksomhed under det femte rammeprogram, er havforskning, byudviklingsspørgsmål - herunder kulturarv - transport og energiteknologi.

5.2. Energi

Fællesskabets rammeprogram for energi (1998-2002)⁶² skal sikre, at aktioner på energiområdet bidrager til de overordnede mål for energipolitikken, nemlig konkurrenceevne, forsyningssikkerhed og miljøbeskyttelse. Visse aspekter af energipolitikken, f.eks. lokaludvikling, erhvervsudvikling og bæredygtig udvikling, indvirker på miljøet, og FTU inden for nye energier kan få virkninger for turismen. Der er også en direkte forbindelse mellem energiforbrug og turisme, da forbruget i turistområder stiger i feriehøjsæsonen.

Thermie-programmet støtter aktioner, der har til formål at bevise energiteknologiers teknologiske og økonomiske levedygtighed. I forbindelse med dette program kan der gennemføres turismerelaterede pilotprojekter inden for forbedring af energieffektivitet og anvendelse af vedvarende energi. Energieffektivitet og vedvarende energi såsom solenergi er repræsenteret i projekter vedrørende hoteller, sportsfaciliteter, historiske bygninger og naturparker samt i projekter vedrørende byfornyelse og udformning af bygninger.

Altener II-programmet vedrører udelukkende fremme af vedvarende energikilder og finansiering af projekter til fremme af solvarmesystemer i turistboliger, vedvarende energikilder på økologiske feriesteder og solvarmesystemer til opvarmning af vand. Dette program yder støtte til aktiviteter inden for demonstration af nye teknologiske løsninger, formidling af oplysninger til relevante målgrupper, bistand til udvikling af egnede

⁵⁸ se <http://www2.lii.unitn.it/pub/english.cgi/0/114>.

⁵⁹ se <http://www.cordis.lu/ist/projects/99-13015.htm>.

⁶⁰ Ti F&U-projekter er blevet udvalgt og startet i løbet af det sidste kvartal af år 2000.

⁶¹ se <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourism-publications/istt-conference/istt-presentations.html>.

⁶² Rådets beslutning af 14. december 1998 om et flerårigt rammeprogram for aktioner inden for energisektoren (1998-2002) og dertil knyttede foranstaltninger, EFT L 7 af 13.1.1999, s. 16.

projekteringsværktøjer, uddannelse af ingeniører og håndværkere og forbedring af tilliden til nye teknologier gennem "resultatgaranti".

Kommissionens meddelelse "Energi for fremtiden: vedvarende energikilder - Hvidbog vedrørende en strategi- og handlingsplan på fællesskabsplan"⁶³ handler bl.a. om "100 % integration af vedvarende energi i 100 lokalsamfund", hvilket er særlig relevant for naturparker, øer og andre turistområder.

Save II-programmet støtter i forbindelse med målet om fremme af energieffektivitet aktioner inden for energibesparelser i bjergområder samt et net af 140 lokale og regionale energiforvaltningsorganer, hvis aktiviteter kan have betydning for turismen. Energiforvaltningsorganer i turistområder har stor indflydelse på miljøet.

F&U-aktiviteterne på energiområdet under *Joule-Thermie*-programmet (1994-1998) blev afsluttet i rapporteringsperioden. De videreføres nu i forbindelse med det nye delprogram for energi i det femte rammeprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration (1999-2002) som led i det fjerde temaprogram, "energi, miljø og bæredygtig udvikling" (se "Energy, Environment and Sustainable Development").

Støtte til innovative systemer til anvendelse af vedvarende energi og innovationer inden for rationel energiidnyttelse under det femte FTU-rammeprogram (se afsnit 5.1.2) kan være relevant for visse aktiviteter i turistsektoren (energi- og ressourceforvaltning på hoteller og i forlystelsesparker). Små og mellemstore virksomheder, forskningscentre og universiteter, der beskæftiger sig med relevante turisme- og energirelaterede projekter, kan opnå denne form for støtte.

6. FREMME AF ANSVARLIG TURISME I EU OG RESTEN AF VERDEN

6.1. Turisters rettigheder og pligter

Turisters særlige interesser drejer sig hovedsagelig om spørgsmål vedrørende fysisk sikkerhed og økonomiske og retlige anliggender. Der har kun været få foranstaltninger direkte rettet mod turisters interesser, men turister drager i høj grad fordel af foranstaltninger til beskyttelse af forbrugerne i almindelighed.

Foranstaltninger, der vedrører turisters fysiske sikkerhed, er bl.a.:

- Rådets direktiv 1999/35/EF om en ordning med obligatoriske syn med henblik på sikker drift af ro-ro-færger og højhastighedspassagerfartøjer⁶⁴
- et forslag til direktiv om tovbaneanlæg til personbefordring (vedtaget i marts 2000⁶⁵)
- Handiami-projektet - et forskningsprojekt vedrørende evakuering af handicappede og ældre fra færger og krydstogtskibe i nødsituationer.

I transportsektoren er der også blevet vedtaget eller truffet foranstaltninger til forbedring af turisters rettigheder, herunder:

⁶³ KOM(1997) 599 endelig udg. af 26.11.1997.

⁶⁴ EFT L 138 af 1.6.1999, s. 1.

⁶⁵ EFT L 106 af 3.5.2000, s. 21.

- Rådets forordning nr. 2027/97/EF⁶⁶ om luftfartsselskabers erstatningsansvar i tilfælde af ulykker. Hermed ophæves grænserne for den erstatning, luftfartsselskaber skal yde til passagerer i tilfælde af ulykke, hvis en passager bliver dræbt eller lider skade på legeme eller helbred, og der fastsættes høje grænser for erstatning af rejsegods. Luftfartsselskaber fra tredjelande er ikke forpligtede til at efterkomme denne forordning og skal underrette deres europæiske passagerer, hvis de ikke gør det
- et ændret forslag fra Kommissionen⁶⁷ til en rådsforordning (EF) om ændring af Rådets forordning (EØF) nr. 295/91 om en ordning for kompensation til ruteflypassagerer, der afvises på grund af overbookning. Det foreslås, at passagerer i tilfælde af overbookning skal have bedre information om deres rettigheder, og den kompensation, der betales for afvisning, skal forhøjes. Ordningen skal også gælde for charterflyvninger.

Med hensyn til økonomiske og retlige spørgsmål har turister ofte de samme interesser som andre forbrugere, der er beskyttet af den almindelige lovgivning. I den forbindelse er følgende særlig relevant for både turister og turismevirksomheder:

- en hvidbog om fødevarer sikkerhed udsendt i 1999⁶⁸, hvori der bl.a. foreslås en række nye retsforskrifter, der skal omfatte hele fødevarekæden fra producenter til detailhandlere
- en henstilling (98/257/EF)⁶⁹ vedrørende udenretslig bilæggelse af tvister på forbrugerområdet, der skal reducere udgifterne ved og varigheden af bilæggelse af tvister.

I November 1999, godkendte Kommissionen to arbejdspapirer vedrørende den praktiske implementering af Direktiv (94/47/EF)⁷⁰ og Direktiv (90/314/EØF)⁷¹, hvilket har hjulpet Kommissionen med at identificere svage områder samt har givet Kommissionen et væsentligt værktøj til at forbedre den effektive implementering af begge Direktiver.

Med disse rapporter har Kommissionen inviteret interesserede parter til at fremsende Deres kommentarer inden den 30. April 2000. Kommissionens servicegrene er i færd med at gennemgå disse kommentarer.

Til de foranstaltninger, der blev truffet i perioden 1997-1999, hører også udformningen af en ny handlingsplan for forbrugerpolitikken, hvori kortlægges prioriterede områder i forbrugerpolitikken for perioden 1999-2001. Denne handlingsplan omfatter også en undersøgelse af behovet for sikrere tjenesteydelser. Kommissionen arbejder derfor på at afdække de praktiske problemer, forbrugerne oplever i forskellige tjenesteydelsessektorer, især i sektorer af tværnational karakter. De initiativer, der efterfølgende træffes til forbedring af sikkerheden ved tjenesteydelser, vil uvægerligt være til gavn for turister, for hvem sikkerhed er et væsentligt anliggende.

⁶⁶ EFT L 285 af 17.10.1997, s. 1.

⁶⁷ EFT C 351 af 18.11.1998, s. 7.

⁶⁸ KOM(1999) 719 endelig udg. af 12.1.2000.

⁶⁹ EFT L 115 af 17.4.1998, s. 31.

⁷⁰ EFT L 280 af 29.10.1994, s. 83.

⁷¹ EFT L 158 af 23.6.1990, s. 59.

6.2. Bæredygtig turisme og miljø

Miljø og miljøbeskyttelse er meget vigtige emner, som traditionelt forbindes med turisme og dennes bæredygtighed, kvalitet og konkurrenceevne. Integrationen af miljøet i EU's politikker er et af de grundlæggende principper for Fællesskabets indsats på miljøområdet. Siden Amsterdam-traktaten trådte i kraft, har miljøbeskyttelseskrav i henhold til EF-traktatens artikel 6 skullet integreres i Fællesskabets politikker og aktioner med henblik på at fremme en bæredygtig udvikling.

På Det Europæiske Råd i Köln (3.-4. juni 1999) forelagde Kommissionen en rapport om integrationen af miljøpolitikken, efter at den var blevet opfordret hertil på Det Europæiske Råd i Wien (11.-12. december 1998). Kommissionen påpegede i denne rapport, at den i samarbejde med medlemsstaterne og Det Europæiske Miljøagentur arbejdede på at opstille indikatorer for integration af miljøkrav i sektorerne transport, energi og landbrug, der skulle tjene til kommunikation mellem beslutningstagerne og erhvervslivet og ville blive brugt til udarbejdelse af sektorrapporter. Kommissionen forelagde en koordineret rapport om indikatorer på Det Europæiske Råd i Helsingfors i december 1999, hvor man også vedtog strategierne for integration af miljøhensyn i sektorerne for landbrug, transport og energi.

6.2.1. Miljøstyring og miljørevision (EMAS) samt miljømærkning

En bæredygtig udvikling kræver anvendelse af en bredere vifte af miljøpolitiske værktøjer. Der er behov for en ny tilgang baseret på andre principper for handling. Et af disse værktøjer er EU's ordning for miljøstyring og miljørevision (EMAS - eco-management and audit scheme)⁷². Man er i gang med at revidere EMAS-forordningen, og den 30. oktober 1998 vedtog Kommissionen et "forslag til Rådets forordning (EF) om organisationers frivillige deltagelse i en fællesskabsordning for miljøledelse og miljørevision"⁷³.

Forslaget har til formål at udvide anvendelsesområdet for EMAS til at omfatte alle erhvervslivets sektorer (herunder turisme) og de lokale myndigheder; at gøre standarden ISO 14001 om miljøledelsessystemer til den, der kræves i forbindelse med EMAS; at vedtage et synligt og nemt genkendeligt EMAS-logo, så registrerede organisationer kan reklamere med deres deltagelse i EMAS på en mere effektiv måde; at inddrage medarbejdere i gennemførelsen af EMAS; og at styrke miljøredegørelsens rolle med henblik på at forbedre gennemsigtigheden af kommunikation om miljøindsats og -resultater mellem registrerede organisationer og deres interesseparter og offentligheden.

Forordningen om ordningen for tildeling af et EF-miljømærke, der er udløbet efter referenceperioden for denne rapport⁷⁴, er blevet revideret, så dens anvendelsesområde udvides til også at omfatte tjenesteydelser. Samtidig satte Kommissionen i marts 1999 fornyet skub i "miljømærkningsinitiativet inden for turisme", der var blevet igangsat af det græske og det franske ansvarlige organ helt tilbage i 1994, da lovgivningsmæssige begrænsninger forhindrede opfølgning.

⁷² Rådets forordning (EØF) nr. 1836/93 af 29. juni 1993 om industrivirksomheders frivillige deltagelse i en fællesskabsordning for miljøstyring og miljørevision, EFT L 168 af 10.7.1993, s. 1.

⁷³ KOM(1998) 622 endelig udg., EFT C 400 af 22.12.1998, s. 7.
I mellemtiden har Rådet fastlagt en fælles holdning, som Kommissionen har afgivet udtalelse om: EFT C 128 af 8.5.2000, s. 1 og KOM(2000) 512 af 31.7.2000.

⁷⁴ Forordning (EF) nr. 1980/2000 af 17. juli 2000, EFT L 237 af 21.9.2000, s. 1.

Kommissionen og relevante interesseparter har på forberedende ad hoc-seminarer og workshopper dannet sig et præcist indtryk af de nyeste tendenser og bedste praksis inden for miljømærker på turismeområdet og har drøftet, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt med en EU-tilgang til miljømærker i delsektorer af turisterhvervet.

6.2.2. Finansiering og målrettede aktiviteter

Gennem Life-Miljø, det finansielle instrument for miljøet (1996-1999)⁷⁵, har Fællesskabet medfinansieret 266 nye demonstrationsprojekter på miljøområdet (Life-Miljø) for årene 1998-1999. 1999-udvælgelsen er den sidste under den nuværende forordning, der vil blive erstattet af en ny forordning for perioden 2000-2006⁷⁶.

I 1999 blev der også ydet støtte til adskillige direkte eller indirekte turismerelaterede ad hoc-projekter inden for miljøbeskyttelse på områder såsom "a township model of environmental interpretation in saturated tourist areas" (en model for forståelse af miljøet i udpinte turistområder) og "Green purchasing Good Practice Guide" (en vejledning om grønne indkøb for lokale myndigheder).

Kommissionen har endvidere støttet miljøorganisationer i EU, hvoraf mange er aktive på turismeområdet. I 1997 og 1998 ydede den desuden støtte til turismerelaterede projekter vedrørende miljøoplysning og -bevidstgørelse. Et af de mest relevante er *blå flag-kampagnen*.

Blå flag-kampagnen er et privat initiativ under Foundation for Environmental Education in Europe (FEEE), der i hvert enkelt land drives af den nationale organisation, der er medlem af FEEE. Der tildeles i forbindelse med kampagnen en pris - det blå flag - på grundlag af kriterier vedrørende miljøundervisning og -oplysning, miljøstyring, vandkvalitet samt sikkerhed og tjenesteydelser.

Kampagnen startede i 1987 i 10 lande. I dag finder man det blå flag på strande og i lystbådehavne i 18 europæiske lande. Lige fra starten har man i forbindelse med blå flag-kampagnen bestræbt sig på at forbedre forståelsen og påskønnelsen af kystmiljøet og at fremme inddragelsen af miljøhensyn i beslutningsprocessen.

Kommissionen har videreført sit samarbejde med World Travel and Tourism Council (WTTC), der har resulteret i et EF-net for miljørejser og -turisme (ECoNETT)⁷⁷. Inden for rammerne af dette net, der dækker hele Europa, og som blev oprettet i 1996-1998 med finansiell støtte fra Fællesskabet, er der stillet en internetdatabase til rådighed om turisme og miljø med henblik på at øge bevidstheden om miljørejser og -turisme og at tilskynde til ændringer i virksomheders, myndigheders og destinationers forvaltningsmetoder, så de politiske mål kan omdannes til god praksis. I den forbindelse skal der lægges særlig vægt på bestemte områder (kystområder, historiske områder og byer, og hotelsektorens miljøindsats og -resultater skal forbedres). Da nettet etablerer en forbindelse mellem de vigtigste interesseparter inden for turisme og miljø, bidrager det til formidlingen af oplysninger og yder vejledning til turisterhvervet og den offentlige sektor.

EU erkender, at opfyldelse af turisternes ønsker og beskyttelse af miljøet er væsentlige kriterier for turismens succes i medlemsstaterne. De ansvarlige tjenestegrene i Kommissionen gik derfor i 1998 i gang med en kortlægning af bedste praksis og metoder, så disse kan fremmes til gavn for europæisk turisme.

⁷⁵ Rådets forordning (EF) nr. 1404/96 af 15. juli 1996 om ændring af forordning (EØF) nr. 1973/92 om oprettelse af et finansielt instrument for miljøet (Life), EFT L 181 af 20.7.1996, s. 1.
<http://europa.eu.int/comm/life/home.htm>.

⁷⁶ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1655/2000 af 17. juli 2000 om det finansielle instrument for miljøet (Life), EFT L 192 af 28.7.2000, s. 1.

⁷⁷ Se http://www.wttc.org/environmental_issues.htm.

6.2.3 Beskyttede områder

Turisme i sårbare områder er et vigtigt emne set ud fra et naturbeskyttelsessynspunkt, på fællesskabsplan især hvad angår Natura 2000-nettet (særligt beskyttede områder i henhold til Rådets direktiv 79/409/EØF⁷⁸ og særlige bevaringsområder i henhold til Rådets direktiv 92/43/EØF⁷⁹). Det skal sikres, at turismeaktiviteterne stemmer overens med naturbeskyttelseshensyn. Der er stigende interesse for destinationer, hvor dette er tilfældet.

Man kan fremme bæredygtig turisme i disse områder, under forudsætning af at turismen fungerer i samspil med områdernes øvrige funktioner og andre sektors aktiviteter (landbrug, håndværk, økologi osv.). Ud over en fortolkningsvejledning om *Forvaltning af Natura 2000-områder*⁸⁰ har Kommissionen arbejdet på og støttet aktiviteter med henblik på retningslinjer for god turismepraksis i beskyttede naturområder, der gør det muligt at udstede et kvalitetsmærke til områder, hvor disse retningslinjer anvendes frivilligt (se også afsnit 4.3).

I december 1999 blev der afholdt et seminar i Lissabon med titlen "Sustainable tourism & Natura 2000". Det havde til formål at udvikle retningslinjer for bæredygtig turisme i beskyttede naturområder på grundlag af den allerede indhøstede erfaring og konklusionerne fra seminaret. Disse retningslinjer skulle udarbejdes i tæt samarbejde dels med personer, der er ansvarlige for naturområder, dels med repræsentanter for turisterhvervet og under hensyntagen til kundernes og lokalbefolkningens ønsker.

Deltagerne i seminaret, der repræsenterede begge sektorer - turisme og miljø - blev enige om at fremme anvendelsen af de eksisterende retningslinjer i stedet for at skabe nye. To initiativer blev betragtet som specielt velegnede i forbindelse med Natura 2000, nemlig det europæiske charter for bæredygtig turisme og PAN Parks.

Der vil inden længe blive offentliggjort en redegørelse for disse to initiativer, eksempler på bedste praksis, andre eksisterende initiativer inden for bæredygtig turisme i naturområder og de på seminaret drøftede emner.

6.3. Bekæmpelse af børnesexturisme

Kommissionens meddelelse af 27. november 1996 om bekæmpelse af børnesexturisme⁸¹ udgør en referenceramme for fællesskabsaktioner på dette felt på mellemlang og lang sigt. Den overordnede strategi går ud på at nedbringe efterspørgslen i samarbejde med turisterhvervet og ikke-statslige organisationer og på at sætte ind over for forsyningskilderne. Europa-Parlamentets beslutning af 6. november 1997⁸² og Rådets erklæring af 26. november 1997 viste, at der er bred enighed om hovedtrækkene i Kommissionens meddelelse.

Der er derfor oprettet en budgetkonto (på i alt 2,5 mio. EUR for perioden 1998-2000) for pilotprojekter vedrørende kampagner til bekæmpelse af børnesexturisme. I Kommissionens meddelelse af 26. maj 1999⁸³ blev der redegjort for iværksættelsen af de planlagte foranstaltninger og for den fremgang, der er sket med hensyn til bekæmpelse af børnesexturisme i perioden 1997-1998. Meddelelsen blev fulgt op af Rådets konklusioner af 21. december 1999⁸⁴.

⁷⁸ Rådets direktiv 79/409/EØF af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle, EFT L 103 af 25.4.1979, s. 1.
⁷⁹ Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, EFT L 206 af 22.7.1992, s. 7.

⁸⁰ http://europa.eu.int/comm/environment/nature/art6_en.pdf.

⁸¹ EFT C 3 af 7.1.1997, s. 2.

⁸² EFT C 358 af 24.11.1997, s. 37.

⁸³ KOM(1999) 262 endelig udg. af 26.5.1999.

⁸⁴ EFT C 379 af 31.12.1999, s. 1.

Pilotprojekterne havde til hovedformål at dæmme op for strømmen af sexturister fra medlemsstaterne og at styrke koordineringen på europæisk plan af de enkelte landes oplysnings- og bevidstgørelseskampagner mod børnesexturisme. I rapporteringsperioden blev der udvalgt fem projekter med henblik på finansiel støtte.

Målet med **Terre des hommes-projektet** (e-post: kampagne@tdh.de) er at gøre flyrejsende opmærksomme på problemet med børnesexturisme. Med henblik herpå vises et oplysnings- og bevidstgørelsesspot, som Terre des Hommes har produceret, i fly på langdistanceruter. Dette projekt modtog i 1999 UNDPI's Grand Award-pris (UNDPI - United Nations Department for Public Information) for en særlig fremragende pr-kampagne, der på bedste måde repræsenterer De Forenede Nationers idealer og mål.

Groupe Développement/ECPAT-projektet (e-post: GROUPE-DEVELOPPEMENT@wanadoo.fr) har to målsætninger: dels at informere rejsende ved at uddele et rejsemærkat og en informationsfolder, dels at uddanne ansatte i turistsektoren ved at udvikle redskaber til undervisning i rejse- og turismebranchen.

Målet med det **andet Terre des hommes-projekt** (e-post: kampagne@tdh.de) er at bidrage til oplysning og bevidstgørelse om børnesexturisme ved oprettelse og udvikling af en "internetplatform".

Projektet "Certificeret adfærdskodeks for rejsearrangører mod børnesexturisme" er **lanceret af ECPAT i Sverige** (e-post: ecpat@swipnet.se). Det går ud på at forpligte rejsearrangører til at oplyse offentligheden, deres ansatte, deres leverandører (i hjemlandet og på destinationerne) og de rejsende på en sammenhængende måde.

Det **projekt, der er sat i gang af Det Internationale Journalistforbund** (e-post: ifj.projects@pophost.eunet.be), har til formål at øge mediernes bevidsthed om børnesexturisme og at fremme foranstaltninger til beskyttelse af børn, der udnyttes seksuelt i kommercielt øjemed.

I perioden mellem den 7. april og den 27. maj 1998 blev der gennemført en eurobarometerundersøgelse vedrørende børnesexturisme⁸⁵. På grundlag heraf forelagde Kommissionen på den 23. turistmesse i Bruxelles (Brussels Travel Fair) den 24.-26. november 1998 en række initiativer på dette område. I den sammenhæng afholdtes også "First European meeting of the main partners in the fight against child sex tourism" med deltagelse af mange sagkyndige og fremtrædende personligheder⁸⁶. Siden da har EU deltaget i adskillige turistmesser for at fremme sine kommunikationsforanstaltninger til bekæmpelse af børnesexturisme⁸⁷.

Med hensyn til at afskrække og straffe personer, der misbruger børn seksuelt, banede den af Rådet vedtagne fælles aktion af 24. februar 1997 om bekæmpelse af menneskehandel og seksuel udnyttelse af børn⁸⁸ vejen for en mere effektiv lovgivning og retshåndhævelse, herunder straffelove med eksteritorial virkning. Desuden har Kommissionen gennem henholdsvis Stop-programmet og Daphne-initiativet støttet embedsmænd og ansatte inden for socialektoren såvel som ikke-statslige organisationer og frivillige organisationer, der bekæmper seksuel udnyttelse af børn.

Fællesskabets politik for forbindelserne udadtil og udviklingssamarbejdet omfatter programmer til beskyttelse af menneskerettighederne, under hvilke der kan ydes støtte til bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn. Disse programmer omfatter i mange tilfælde partnerskaber med ikke-statslige og frivillige organisationer, der er aktive i de pågældende

⁸⁵ Europa-Kommissionen – Generaldirektorat XXIII, *Europeans and their Views on Child Sex Tourism, Executive Summary of a Eurobarometer Survey*, juli 1998, 29 s.

⁸⁶ Europa-Kommissionen – Generaldirektorat XXIII, *First European Meeting of the Main Partners in the Fight against Child Sex Tourism – Participants' Speeches and Contributions*, OOPEC, 1998, 213 s.

⁸⁷ I den forbindelse er der også blevet foretaget fem undersøgelser. Fire af disse henvendte sig direkte til fagfolk inden for turisterhvervet (i forbindelse med BTF 1998, ITB 1999, TUR 2000 og TOP RESA 2000). En af undersøgelserne henvendte sig til psykologer (i forbindelse med kongressen "Child Victim" i november 1999). Resultaterne af disse undersøgelser er offentliggjort.

⁸⁸ EFT L 63 af 4.3.1997, s. 2.

tredjelande. I den sammenhæng er man særlig opmærksom på rationalisering af interventionsmetoderne og koordinering af de fællesskabsmidler, der er til rådighed til beskyttelse af børn, som er ofre for sexturisme.

I overensstemmelse med strategien for Det Europæiske Fællesskabs støtte til udvikling af bæredygtig turisme i udviklingslandene (se afsnit 4.7.2) har man videreført arbejdet på at få spørgsmålet om bekæmpelse af børnesexturisme taget op inden for rammerne af en struktureret politisk dialog med de hårdest ramte lande, især på regionalt plan.

Den alarmerende stigning i antallet af sager om seksuel udnyttelse af børn i de central- og østeuropæiske lande, som i nogle tilfælde også omfatter international menneskehandel, giver anledning til voksende bekymring. I disse lande er der via Phare-, Tacis- og Lien-programmerne mulighed for forebyggelse af seksuel udnyttelse og rehabilitering af børneofrene.